# Suvremene migracije u Švicarsku: Akulturacijski aspekti hrvatskih doseljenika

**Pavelić, Andrea**

**Master's thesis / Diplomski rad**

**2020**

*Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj:* **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

*Permanent link / Trajna poveznica:* https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:111:013748

*Rights / Prava:* In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

*Download date / Datum preuzimanja:* **2024-03-29**

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
HRVATSKI STUDIJI
UNIVERSITY OF ZAGREB
CENTER FOR CROATIAN STUDIES

*Repository / Repozitorij:*

Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies

zir.nsk.hr

dabar
DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA

Andrea Pavelić

# SUVREMENE MIGRACIJE U ŠVICARSKU: AKULTURACIJSKI ASPEKTI HRVATSKIH DOSELJENIKA

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2020.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA
ODSJEK ZA SOCIOLOGIJU

ANDREA PAVELIĆ

# SUVREMENE MIGRACIJE U ŠVICARSKU: AKULTURACIJSKI ASPEKTI HRVATSKIH DOSELJENIKA

Mentor: prof. dr. sc. Ivan Markešić
Sumentor: dr. sc. Katica Jurčević

Zagreb, 2020.

**Sažetak:** Potaknuti različitim čimbenicima hrvatski narod se već desetljećima odlučuje na migracije. Nekad su iseljenici bili intelektualci koju su odlazili u inozemstvo na školovanje ili muškarci koji su odlazili u potrazi za boljim poslom kako bi mogli uzdržavati obitelj u domovini dok u zadnja dva desetljeća najčešće migriraju cijele obitelji. Kada govorimo o suvremenim migracijama u Švicarsku postoji malo znanstvenih članka i istraživanja koja su dostupna stoga se ovaj rad oslanja na podatke o hrvatskom iseljeništvu općenito koji se kroz osobna iskustva autorice i dio dostupnih tekstova povezuju sa hrvatskim iseljeništvom u Švicarskoj.

**Ključne riječi:** migracije, Hrvati u Švicarskoj, hrvatski identitet, migracijska politika

**Sadržaj**


*1 Povijest hrvatskog iseljavanja ..... 8*

*1.1 Drugi svjetski rat ..... 8*

*1.2 Domovinski rat ..... 9*

*1.3 Ulazak Hrvatske u Europsku uniju ..... 9*

*2 Migracije Hrvata u Švicarsku ..... 11*

*2.1 Prvi Hrvati u Švicarskoj ..... 11*

*2.2 Hrvati u Švicarskoj sredinom 20. stoljeća ..... 12*

*2.3 Brojčano stanje Hrvata u Švicarskoj ..... 13*

*3 Švicarska imigracijska politika ..... 17*

*3.1 Migracijska politika nakon Drugog svjetskog rata ..... 18*

*3.2 Migracijska politika u 70-im i 80-im godinama 20. stoljeća ..... 19*

*3.3 Migracijska politika na kraju 80-ih i u 90-im godinama 20. stoljeća ..... 20*

*3.4 Migracijska politika na kraju 20. stoljeća ..... 21*

*3.5 Migracijska politika u 21. stoljeću ..... 23*

*4 Identitet hrvatskih iseljenika u Švicarskoj ..... 25*

*4.1 Obilježja hrvatskog identiteta ..... 25*

*4.2 Hrvatski identitet u dijaspori ..... 26*

*4.3 Hrvatski identitet kod druge i treće generacije hrvatskih iseljenika u Švicarskoj ..... 26*

*5 Akulturacija Hrvata u Švicarskoj konfederaciji ..... 27*

*5.1 Hrvatsko društvo u Švicarskoj ..... 28*

*5.2 Hrvatska kulturna zajednica ..... 28*

*5.3 Hrvatski kulturni klub ..... 29*

*5.4 Hrvatski humanitarni forum ..... 30*

*5.5 Hrvatska unija mladih ..... 31*

*5.6 Hrvatske socijalne službe - Caritas Aargau ..... 31*

*5.7 Hrvatska nastava ..... 32*

*6 Hrvatske katoličke misije u Švicarskoj ..... 32*

*6.1 HKM Zürich ..... 33*

*6.2 HKM Bern ..... 34*

*6.3 HKM St. Gallen ..... 34*

*6.4 HKM Luzern ..... 34*

*6.5 HKM Argau ..... 35*

*7 Odjek hrvatskog proljeća u Švicarskoj ..... 35*

*8 Hrvatski intelektualci u Švicarskoj ..... 38*
*9 Dojmovi Hrvata o životu u Švicarskoj ..... 40*
*10 Zaključak ..... 42*
*11 Literatura ..... 43*

# Uvod

Hrvatska je već nekoliko desetljeća prostor iseljavanja, a stanovništvo se na emigracije odlučuje potaknuto nizom ekonomskih, političkih i društvenih problema. S obzirom na to, hrvatske migracije uglavnom su trajne i u različitim vremenskim razdobljima bile su orijentirane na različite prostore, o čemu će se više govoriti u poglavlju *Povijest hrvatskog iseljavanja.* Usredotočiti ćemo se na hrvatske migracije u tri razdoblja. Prvo će biti razdoblje nakon Drugog svjetskog rata, zatim razdoblje nakon Domovinskog rata i na posljetku razdoblje nakon ulaska Hrvatske u Europsku uniju.

Ovaj rad imati će naglasak na hrvatskim useljavanjima u Švicarsku konfederaciju koja se bilježe već od 15. stoljeća. Govoriti će općenito o švicarskoj imigracijskoj politici poznatoj po svojoj restriktivnosti. Također, dotaknuti će se i važna tematika hrvatskog identiteta izvan domovine i kako Hrvati nastoje očuvati svoj identitet u Švicarskoj. Poznato je da tome, u velikoj mjeri, pridonose katoličke misije, hrvatske škole pa i razni sportski klubovi i udruge hrvatskih iseljenika, stoga će se jedno poglavlje baviti i tom temom.

Kroz interpretaciju statističkih podataka Švicarskog saveznog ureda za statistiku saznati će se broj i raspodjele Hrvata po švicarskim kantonima te će se nastojati zaključiti u kojim su dijelovima Švicarske hrvatski iseljenici najzastupljeniji. Na kraju ove tematske cjeline vidjeti će se kakvo je danas brojčano stanje Hrvata u Švicarskoj u odnosu na neke prijašnje periode. Je li se taj broj smanjuje ili povećava, te je li uzrokovan naturalizacijom ili remigracijom u domovinu.

Posljednja dva poglavlja govoriti će o odjeku narodnog pokreta „hrvatsko proljeće“ u Švicarskoj, a zatim o poznatim Hrvatima koji su boravili na području Švicarske, među kojima su bila i tri dobitnika Nobelove nagrade.

Za kraj će se napraviti mali pregled dojmova Hrvata koji žive u Švicarskoj, i to kroz interpretacije medijskih članka sa različitih portala.

# 1 Povijest hrvatskog iseljavanja

Kao što je već spomenuto u uvodu, Hrvatska je od davnina poznata kao prostor stalnih migracija stanovništva. Migracije sa hrvatskih prostora mogu se pratiti već od razdoblja prapovijesti i antike, kao i kroz srednji vijek, razdoblje Osmanske vladavine, vremena Austro-Ugarske, pa od prvog dijela 20. stoljeća do danas. Kroz većinu ovih razdoblja, migracije su bile usmjerene na različita područja u Europi, osim krajem 19. i početkom 20. stoljeća kada su Hrvati s otočnih područja, zbog poznate bolesti vinove loze, selili u prekooceanske zemlje: SAD, Latinsku Ameriku, Australiju, Novi Zeland i Južnoafričku Republiku. (Jerić, 2019: 22)
Za potrebe ovog rada, promatrati će se tri razdoblja, a to su: razdoblje nakon Drugog svjetskog rata, zatim razdoblje nakon Domovinskog rata i razdoblje nakon ulaska Hrvatske u Europsku uniju.

## *1.1 Drugi svjetski rat*

Drugi svjetski rat potaknuo je veliki val iseljavanja iz Hrvatske. U emigracijski kontingent ubrajale su se različite skupine, npr. izbjeglice, ratni zarobljenici ili prisilni radnici, poražene vojne snage koje su pripale okupatoru, stanovnici pripojenih područja koji su se odlučili za iseljavanje u Italiju takozvani *optanti.* Zatim, Nijemci, Česi, Mađari, Poljaci i druge nacionalne manjine. Sa današnjeg teritorija Hrvatske, u razdoblju od 1939. do 1948., emigriralo je 157.000 osoba. Što se tiče pripojenih područja koja su nakon rata pripala Hrvatskoj, iz njih se iselilo 103.000 osoba. Ako prvi broj iseljenih umanjimo za nekoliko tisuća, uzimajući u obzir okvir međuratnog iseljavanja 1939. i 1940., dobiti ćemo ukupni „ratni“ iseljeni kontingent koji iznosi otprilike 255.000 osoba. (Nejašmić, 2014: 414)
Nakon Drugog svjetskog rata, točnije 23. kolovoza 1945., na snagu je stupio Zakon o agrarnoj reformi i kolonizaciji, te je organizirano seljenje trajalo do 1948 godine. U tom okviru, iz Hrvatske se u druge republike, u tri godine, iselilo otprilike 85.000 osoba. (Nejašmić, 2014: 414)

U razdoblju od 1945. do šezdesetih godina, emigracije su najčešće bile obilježene političkim i ekonomskim razlozima, te su uglavnom bile trajne. U njima su sudjelovali već spomenuti optanti i politički motivirani iseljenici. Šezdesetih i sedamdesetih godina Hrvatsku napušta veliki broj radnih migranata koji se kategoriziraju kao „radnici na privremenom radu“ poznatiji kao *Gastarbeiteri*. Najčešće se radilo o odraslim muškarcima kojima su se s vremenom

pridruživali i ostali članovi obitelji. Odredišta ovih iseljenika bile su zapadnoeuropske zemlje, Njemačka, Austrija, Švicarska i Italija. Budući da se od ovih iseljenika u Hrvatsku vratila tek trećina, ova, na početku privremena emigracija, poprimila je trajna obilježja. (Župarić-Iljić, 2016: 2)

Može se reći da se u razdoblju od 1948. do 1961. godine iz Hrvatske iselilo oko 100.000 osoba. U šezdesetim godinama se otvaraju granice pa najveći val iseljavanja počinje 1968. godine, a odlazili su svi profili radnika, od seljaka do zaposlenih osoba koje su u inozemstvu vidjeli bolje prilike. Od 1971. godine popisi stanovništva počinju obuhvaćati i građane koji rade u inozemstvu, a od 1981. godine i njihove članove obitelji. Tako da je broj radnika iz Hrvatske, skupa s njihovim obiteljima 1971. godine iznosio 254.856 osoba, 1981. godine 210.330 osoba i 1991. godine 285.216 osoba. (Nejašmić, 2014: 416)

### *1.2 Domovinski rat*

Početkom devedesetih godina Hrvatska se nalazi u nesigurnim socio-političkim okolnostima. Rat i agresija potiču novi veliki val iseljavanja s ovog područja. U ovim okolnostima Hrvatska gubi oko petine svoga stanovništva, što bi otprilike iznosilo 500.000 osoba. (Župarić-Iljić, 2016: 2)

Ova situacija imala je neizbježan utjecaj na društvena zbivanja i procese, a poratne i tranzicijske teškoće bitno su uzdrmale demografska kretanja. Prema podatcima o broju doseljenih osoba u međuopopisnom razdoblju 1991.-2001. godine, može se utvrditi već spomenuti broj od 500.000 iseljenih osoba, što bi bio 11,5% prosječnog broja stanovnika. Ovu emigraciju je prvenstveno izravno uzrokovao rat, ali i gospodarske i društvene teškoće koje su bile posljedica. Većinu iseljenih činili su pripadnici srpske nacionalne manje, oko 270.000 osoba, dok je ostatak od 230.000 osoba pripadao ostalim iseljeničkim strujama iz Hrvatske koje su se najčešće upućivale u zapadnoeuropske i prekomorske zemlje. (Nejašmić, 2014: 418)

### *1.3 Ulazak Hrvatske u Europsku uniju*

Slijedeća važna etapa vezana uz emigracije hrvatskog stanovništva vezana je za ulazak Hrvatske u Europsku uniju kada ponovno dolazi do pojačanog iseljavanja Hrvata u zapadnoeuropske zemlje i migracijski saldo postaje sve negativniji. Migracijski tokovi određeni su nizom potisnih faktora u zemljama porijekla migranata kao i nizom privlačnih faktora u zemljama odredišta. U Hrvatskoj se može govoriti o negativnom rastu BDP-a, nepovoljnoj

gospodarskoj situaciji, nemogućnosti zaposlenja, padu životnog standarda, nemogućnosti pronalaska posla u struci, neadekvatnim plaćama s obzirom na razinu obrazovanja i kvalifikacija te sveukupna loša poduzetnička klima. Sve su ovo jedni od najvažnijih ekonomskih parametara zbog kojih se osobe mogu odlučiti na privremeno ili trajno iseljavanje, pogotovo ako s druge strane imaju privlačne faktore kao što su veća ponuda radnih mjesta, viša primanja i sveukupno prosperitetnija gospodarstva brojnih europskih zemalja. Veliki problem javlja se zbog toga što Hrvatska ima jednu od najviših stopa nezaposlenosti mladih ispod 25 godina od čak 43%. S obzirom na to, zemlju napušta najviše mlađe, radno i fertilno sposobne populacije, ostavljajući Hrvatsku s ozbiljnim demografskim problemima. Međutim, nije isključivo mogućnost zaposlenja važan faktor zbog kojeg ljudi odlaze već su ove migracije potaknute i faktorima osobnog psihološkog nezadovoljstva te općom nepovoljnom situacijom u državi i društvu. (Župarić-Iljić, 2016: 3)

Masovno iseljavanje započelo je 1. srpnja 2015. godine kada je Njemačka otvorila svoje tržište rada za radnike koji imaju hrvatsko državljanstvo. Zanimljivo je kako se ustvari Hrvatska vlada preko službenih kanala EU-a zalagala za ovo otvaranje granica budući da se samim članstvom u Europskoj uniji ne dobiva automatski protok radne snage te su mnoge zemlje još uvijek ostavile ograničenja koja bi trebala isteći 30. lipnja 2020. godine.

Od ulaska u Europsku uniju, iseljavanje se svake godine intenzivira, a od 2015., 2016., i 2017. posebno raste. (Jurić, 2018: 27)

Emigracije u ovom razdoblju opet su kao i šezdesetih i sedamdesetih godina 20. stoljeća usmjerene na zapadnoeuropske zemlje: Njemačku, Austriju, Švicarsku i Italiju pa je 2015. godine tamo odselilo 63,5% iseljenika. Ipak ovo nije iznenađujući podatak zbog toga što u ovim zemljama već postoje tradicionalne i brojne obiteljske, rodbinske i druge poveznice koje omogućuju lakšu integraciju i snalaženje u novoj sredini. (Župarić-Iljić, 2016: 4)

Prema državnom zavodu za statistiku, 2017. godine Hrvatsku su napustile 47 352 osobe, što znači 30% više nego prethodne godine i deset puta više nego 2008. godine. Prema rezultatima istraživanja koje je provela Hrvatska udruga poslodavaca (HUP), među iseljenicima su jednako zastupljeni muškarci i žene. Oko 80% ispitanika je emigriralo s partnerom, a oko 70% s cijelom obitelji. Ostali podatci pokazuju da sada za razliku od prijašnjih vremena, u velikom broju odlaze obrazovani ljudi koji su čak i bili u stalnom radnom odnosu ili primali iznadprosječnu plaću. Većina ovih ljudi je između 20 i 40 godina starosti i stoga je jasno da uz emigracije Hrvatsku prati i negativan trend nataliteta. (Jerić, 2019: 23)

Ako uzmemo u obzir najranija razdoblja hrvatskih migracija ovo možemo smatrati osmim iseljeničkim valom koji je potaknuo ulazak Hrvatske u Europsku uniju. Hrvatsku je u zadnjih

nekoliko godina napustilo preko 6% stanovništva koje nije nužno odlazilo zbog pronalaska posla. Većinom su to mladi ljudi nezadovoljni cjelokupnom društveno-političkom situacijom. Nažalost ne može se primijeti da Republika Hrvatska poduzima ikakve mjere kojima bi zaustavila ove negativne trendove pa tako postoje i prognoze koje kažu kako će u slijedećih trideset godina Hrvatsku napustiti otprilike 800.000 osoba, što bi značilo 20% ukupnog stanovništva. Prognoze također kažu kako bi Hrvatska mogla postati država u kojoj će trećina stanovništva biti u mirovini što će opet dovesti do niza reformi koje će imati posljedice na mnoge gospodarske sektore. (Jerić, 2019: 29)

# 2 Migracije Hrvata u Švicarsku

## *2.1 Prvi Hrvati u Švicarskoj*

Prvi hrvatski tragovi u Švicarskoj, prema današnjim spoznajama, vežu se uz dubrovačkog dominikanca Ivana Stojkovića (1390.-1443.). On je bio umni teolog i visoki vatikanski diplomat koji je 1431. godine, poslan da otvori i vodi Baselski koncil. Godine 1438. u Baselu je imenovan biskupom, a 1440. kardinalom. Iz Basela se dvije godine kasnije preselio u dominikanski samostan u Lausannei, gdje je i umro. Ivan Stojković je važan i zbog toga što je u Sveučilišnu knjižnicu u Baselu dopremio mnoštvo vrijednih rukopisa i knjiga od kojih su neki sačuvani i danas. Drugi poznati Hrvat u Švicarskoj bio je također dominikanac iz Nina, Andrija Jamometić (1420.-1484.) koji je u Basel došao iz Rima 1482. godine. Andrija je bio vatikanski diplomat koji je zbog sukoba s papom pokušavao „spasiti Crkvu od propasti“. Nastojao se boriti protiv loših odnosa u Crkvi, posebno protiv nepotizma i protekcije. (Nuić, 2016: 107)

Također u Baselu, boravio je protestantski teolog Matija Vlačić Ilirik (1520.-1575.) koji je tamo studirao klasične jezike ali i tiskao jedno dio svojih djela. U Švicarskom kantonu Graubünden boravio je modruški biskup Petar Pavao Vergilije (1498.-1565.). Tamo je propovijedao i pisao rasprave o reformaciji, kasnije se preselio u Tübingen kao savjetnik grofa Christopha von Württenberga. (Nuić, 2016: 107)

Dalje su poznati, hvarski pučanin Ivan Franjo Biundović (1574.-1644.) koji je boravio u Aubonnenu a bio je poznat kao diplomat i pisac. Zatim Dubrovčanin Tomo Basiljević (1756.-1806.) koji je u Švicarskoj studirao pravo.

Grof Juraj Drašković IV. (1773.-1849.) smatra se prvim političkim emigrantom koji se doselio u Švicarsku. Živio je na imanju na Bodenskom jezeru u mjestu Kurzrickenbach. Poznat je po tome što je tiskao časopis *Slobodnoumne misli iz Švicarske*. Kako bi proučavao švicarski federalizam, tamo je od lipnja do studenog 1860. godine boravio i Eugen Kvaternik (1825.-1871.). On je Švicarsku nazvao „slobodnom i svetom zemljom". Na kraju treba spomenuti Antuna Gustava Matoša koji je pobjegao u Ženevu 1898. godine i o tom kratkom putovanju i boravku u Švicarskoj ostavio zanimljive zapise. (Nuić, 2016: 108)

Može se zaključiti da su Hrvati od početka svojih doseljavanja u Švicarsku činili ne samo radno sposobno stanovništvo već su uvelike pridonosili i švicarskom kulturnom životu.

### *2.2 Hrvati u Švicarskoj sredinom 20. stoljeća*

Nakon Drugog svjetskog rata, koji je potaknuo veliki val iseljavanja iz Hrvatske, mnogi su Hrvati u potrazi za boljim životom došli u Švicarsku. Hrvatski kipar Ivan Meštrović (1883.-1962.) u Švicarskoj je proveo četiri godine a odmah nakon rata u Wald se doselio i posljednji grof Ivan Drašković (1876.-1971.). U ovo vrijeme u Švicarskoj su boravili i brojni intelektualci i hrvatski politički prognanici, od kojih treba spomenuti političara, znanstvenika i hrvatskog podbana prof. Vinka Kriškovića (1861.-1952.) čija je imovina uložena u zakladu kojoj je bila svrha pomagati izbjeglicama iz Hrvatske, Slavonije, Dalmacije i Bosne u Švicarskoj. Dalje je poznat inženjer i publicist Jure Petričević (1912.-1997.), koji je 1960. godine utemeljio Hrvatsko društvo u Švicarskoj kojim je predsjedavao sve dok nije prestalo s radom 1973. godine. U Švicarsku se zbog bolesti doselio svećenik i kulturni djelatnik fra. Lucijan Kordić (1914.-1993.). Ondje je obavljao svećeničke dužnosti i promovirao kulturu među hrvatskim iseljenicima. Bio je imenovan prvim hrvatskim misionarom u Švicarskoj i prvi je vodio hrvatsku katoličku misiju u Baselu.

Jedan od poznatijih Hrvata u Švicarskoj bio je i Tihomir Rađa (1928.-2002.), ekonomist i političar za kojega nije bilo mjesta u komunističkoj Hrvatskoj. Pobjegavši u Švicarsku završio je studij u Fribourgu gdje je kasnije i doktorirao političke znanosti. Istaknuo se u hrvatskim emigrantskim listovima pišući gospodarske, kulturno-političke i literarno-kritičke osvrte. Uređivao je zbornike s emigrantskih simpozija i pokrenuo i uređivao listove *Nova Hrvatska, Poruka slobodne Hrvatske i Slobodni dom.* Bio je aktivni član Hrvatskog društva u Švicarskoj i ostao je tamo sve do smrti. (Nuić, 2016: 113-115)

Sredinom 20. stoljeća Švicarska je provodila model privremenog zapošljavanja radne snage. Pazilo se da kantoni primaju što je moguće manji broj stalno naseljenih stranih radnika ali s vremenom se ipak počelo prihvaćati načelo po kojemu su imigranti mogli u Švicarsku smjestiti i svoju obitelj. (Perić-Kaselj, 2011: 148)

Početkom 1959. godine u Švicarskoj je bilo otprilike 150 hrvatskih izbjeglica, a 1964. godine broj je porastao na tisuću. Novi val imigriranja u Švicarsku bio je između 1965. i 1970. godine kada voditelj katoličke misije u Zürichu, fra Ljubo Krasić, izvještava da je u tome mjestu 1967. godine bilo oko četiri tisuće Hrvata katolika a 1969. godine oko 13 tisuća. Broj hrvatskih doseljenika se povećavao i slijedećih godina, a novi veći val došao je u vrijeme raspada Jugoslavije i rata u Hrvatskoj. (Čizmić, 2005: 275-278)

### *2.3 Brojčano stanje Hrvata u Švicarskoj*

Početak značajnijih doseljavanja Hrvat u Švicarsku bio je između 1965. i 1971. godine, a od tada se broj stalno povećavao. Veći val hrvatskih doseljavanja odvijao se i za vrijeme te nakon Domovinskog rata, tj. devedesetih godina 20. stoljeća. Na početku su Hrvatski doseljenici u Švicarskoj bili uglavnom intelektualci i liječnici koji su se naseljavali i zapošljavali u razvijenijim kantonima, najčešće Zürich, Basel i Aargau. Ipak, kada govorimo o suvremenim migracijama Hrvata u Švicarsku kroz zadnje desetljeće, pretežito se doseljavaju ljudi niže naobrazbe. Također, više migriraju Hrvati sa područja Bosne i Hercegovine, posebno iz Posavine i Hercegovine, koji naseljavaju industrijska središta.
(https://hrvatiizvanrh.gov.hr/hrvati-izvan-rh/hrvatsko-iseljenistvo/hrvatsko-iseljenistvo-u-svicarskoj/77 , pristupljeno 1. lipnja 2020.)

**Permanent foreign resident population**
by nationality at year end, 2010–2019

2–10–N10

| Nationality | 2010 | 2011 | 2012 | 2013 | 2014 | 2015 | 2016 | 2017 | 2018 | 2019 |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| Total Overall | 1 720 393 | 1 772 279 | 1 825 060 | 1 886 630 | 1 947 023 | 1 993 916 | 2 029 527 | 2 053 589 | 2 081 169 | 2 111 412 |
| EU-28 and EFTA | 1 135 532 | 1 179 946 | 1 226 406 | 1 279 455 | 1 328 318 | 1 363 736 | 1 390 405 | 1 405 771 | 1 422 999 | 1 442 640 |
| Third Country | 584 861 | 592 333 | 598 654 | 607 175 | 618 705 | 630 180 | 639 122 | 647 818 | 658 170 | 668 772 |
| Europe Total | 1 496 599 | 1 540 160 | 1 586 760 | 1 641 560 | 1 692 561 | 1 728 810 | 1 755 958 | 1 770 382 | 1 787 373 | 1 806 785 |
| EU-28-States | 1 131 927 | 1 176 159 | 1 222 577 | 1 275 545 | 1 324 393 | 1 359 792 | 1 386 405 | 1 401 765 | 1 418 916 | 1 438 549 |
| Austria | 37 176 | 38 198 | 38 981 | 39 646 | 40 410 | 41 318 | 42 062 | 42 670 | 43 187 | 43 854 |
| Belgium | 10 667 | 11 064 | 11 465 | 11 887 | 12 364 | 12 786 | 12 931 | 13 145 | 13 359 | 13 616 |
| Bulgaria | 2 845 | 3 494 | 4 278 | 5 004 | 5 644 | 6 272 | 7 718 | 8 974 | 9 921 | 11 674 |
| Croatia | 33 772 | 32 761 | 31 766 | 30 729 | 30 197 | 29 571 | 29 049 | 28 535 | 28 461 | 28 318 |
| Cyprus | 170 | 181 | 218 | 291 | 330 | 399 | 464 | 524 | 603 | 661 |
| Czechia | 5 036 | 5 560 | 5 931 | 6 212 | 6 989 | 7 557 | 7 946 | 8 220 | 8 486 | 8 841 |
| Denmark | 4 389 | 4 532 | 4 657 | 4 710 | 4 825 | 4 848 | 4 718 | 4 562 | 4 404 | 4 339 |
| Estonia | 355 | 458 | 533 | 565 | 678 | 727 | 800 | 818 | 871 | 934 |
| Finland | 3 318 | 3 470 | 3 483 | 3 530 | 3 654 | 3 705 | 3 719 | 3 723 | 3 835 | 3 866 |
| France | 95 086 | 99 456 | 103 929 | 110 190 | 116 809 | 123 050 | 127 294 | 131 506 | 135 259 | 139 646 |
| Germany | 264 227 | 276 828 | 285 379 | 293 156 | 298 614 | 301 548 | 304 706 | 305 785 | 307 866 | 309 388 |
| Greece | 6 752 | 7 420 | 8 573 | 9 676 | 10 445 | 11 326 | 12 239 | 13 287 | 14 393 | 15 514 |
| Hungary | 6 419 | 7 947 | 9 819 | 11 593 | 14 899 | 17 604 | 19 727 | 21 412 | 22 722 | 23 996 |
| Ireland | 2 914 | 3 175 | 3 381 | 3 619 | 3 793 | 3 939 | 4 047 | 4 156 | 4 357 | 4 543 |
| Italy | 289 125 | 290 546 | 294 359 | 301 254 | 308 602 | 313 725 | 318 653 | 319 367 | 322 127 | 323 683 |
| Latvia | 1 216 | 1 446 | 1 638 | 1 772 | 1 945 | 2 058 | 2 208 | 2 358 | 2 564 | 2 705 |
| Lithuania | 882 | 1 087 | 1 247 | 1 364 | 1 596 | 1 789 | 2 016 | 2 261 | 2 565 | 2 801 |
| Luxembourg | 1 278 | 1 322 | 1 361 | 1 393 | 1 431 | 1 454 | 1 457 | 1 433 | 1 459 | 1 492 |
| Malta | 147 | 151 | 160 | 167 | 166 | 182 | 239 | 290 | 327 | 349 |
| Netherlands | 19 071 | 19 408 | 19 592 | 20 081 | 20 542 | 20 735 | 21 005 | 21 034 | 21 087 | 21 322 |
| Poland | 11 462 | 13 947 | 16 155 | 17 927 | 21 421 | 24 673 | 26 927 | 29 165 | 31 568 | 33 879 |
| Portugal | 213 153 | 224 171 | 238 432 | 253 769 | 263 010 | 268 067 | 269 521 | 268 012 | 265 518 | 262 926 |
| Romania | 5 845 | 7 044 | 8 591 | 10 195 | 11 260 | 12 092 | 13 832 | 15 574 | 16 712 | 19 894 |

*Tablica 1*

**Bestand ausländische Wohnbevölkerung aus Kroatien am 31.12.2019 / Foreign resident population from Croatia at 31.12.2019**

| Wohnkanton | Ständige ausländische Wohnbevölkerung | | | | | | | | | | | | Nicht ständige ausländische Wohnbevölkerung | | | Gesamt-total |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | Total foreign permanent resident population | | | Short stay permits (L) >= 12 months | | | Residence permit (B) | | | Permanent residente Permit (C) | | | | | | |
| | Total | women | men | Total | Frauen | Männer | Total | Frauen | Männer | Total | Frauen | Männer | Total | Frauen | Männer | |
| **Total** | **28.318** | **14.167** | **14.151** | **515** | **195** | **320** | **3.597** | **2.039** | **1.558** | **24.206** | **11.933** | **12.273** | **675** | **173** | **502** | **28.993** |
| Aargau | 4.095 | 2.011 | 2.084 | 39 | 11 | 28 | 425 | 263 | 162 | 3.631 | 1.737 | 1.894 | 139 | 15 | 124 | **4.234** |
| Appenzell A. Rh. | 135 | 68 | 67 | 1 | 0 | 1 | 9 | 7 | 2 | 125 | 61 | 64 | 0 | 0 | 0 | **135** |
| Appenzell I. Rh. | 33 | 16 | 17 | 0 | 0 | 0 | 4 | 2 | 2 | 29 | 14 | 15 | 0 | 0 | 0 | **33** |
| Basel-Land | 994 | 500 | 494 | 6 | 5 | 1 | 136 | 73 | 63 | 852 | 422 | 430 | 28 | 2 | 26 | **1.022** |
| Basel-Stadt | 890 | 465 | 425 | 11 | 5 | 6 | 142 | 79 | 63 | 737 | 381 | 356 | 20 | 6 | 14 | **910** |
| Bern | 2.427 | 1.201 | 1.226 | 131 | 47 | 84 | 236 | 134 | 102 | 2.060 | 1.020 | 1.040 | 85 | 25 | 60 | **2.512** |
| Freiburg | 220 | 115 | 105 | 9 | 4 | 5 | 59 | 34 | 25 | 152 | 77 | 75 | 2 | 1 | 1 | **222** |
| Genf | 234 | 135 | 99 | 6 | 2 | 4 | 78 | 46 | 32 | 150 | 87 | 63 | 1 | 1 | 0 | **235** |
| Glarus | 149 | 73 | 76 | 3 | 1 | 2 | 10 | 5 | 5 | 136 | 67 | 69 | 0 | 0 | 0 | **149** |
| Graubünden | 499 | 228 | 271 | 33 | 13 | 20 | 53 | 30 | 23 | 413 | 185 | 228 | 124 | 43 | 81 | **623** |
| Jura | 57 | 31 | 26 | 0 | 0 | 0 | 3 | 3 | 0 | 54 | 28 | 26 | 0 | 0 | 0 | **57** |
| Luzern | 2.008 | 1.005 | 1.003 | 16 | 7 | 9 | 317 | 182 | 135 | 1.675 | 816 | 859 | 10 | 3 | 7 | **2.018** |
| Neuenburg | 70 | 38 | 32 | 0 | 0 | 0 | 10 | 4 | 6 | 60 | 34 | 26 | 2 | 2 | 0 | **72** |
| Nidwalden | 51 | 23 | 28 | 0 | 0 | 0 | 16 | 8 | 8 | 35 | 15 | 20 | 2 | 1 | 1 | **53** |
| Obwalden | 122 | 63 | 59 | 5 | 2 | 3 | 14 | 4 | 10 | 103 | 57 | 46 | 8 | 3 | 5 | **130** |
| Schaffhausen | 807 | 397 | 410 | 0 | 0 | 0 | 55 | 30 | 25 | 752 | 367 | 385 | 10 | 0 | 10 | **817** |
| Schwyz | 968 | 466 | 502 | 16 | 7 | 9 | 94 | 48 | 46 | 858 | 411 | 447 | 15 | 4 | 11 | **983** |
| Solothurn | 1.535 | 775 | 760 | 10 | 2 | 8 | 101 | 52 | 49 | 1.424 | 721 | 703 | 13 | 0 | 13 | **1.548** |
| St. Gallen | 3.084 | 1.536 | 1.548 | 38 | 13 | 25 | 262 | 163 | 99 | 2.784 | 1.360 | 1.424 | 24 | 6 | 18 | **3.108** |
| Tessin | 1.662 | 862 | 800 | 8 | 4 | 4 | 164 | 105 | 59 | 1.490 | 753 | 737 | 31 | 19 | 12 | **1.693** |
| Thurgau | 903 | 446 | 457 | 36 | 14 | 22 | 100 | 56 | 44 | 767 | 376 | 391 | 11 | 5 | 6 | **914** |
| Uri | 181 | 89 | 92 | 0 | 0 | 0 | 23 | 10 | 13 | 158 | 79 | 79 | 4 | 2 | 2 | **185** |
| Waadt | 741 | 410 | 331 | 0 | 0 | 0 | 199 | 123 | 76 | 542 | 287 | 255 | 9 | 0 | 9 | **750** |
| Wallis | 668 | 314 | 354 | 36 | 6 | 30 | 91 | 51 | 40 | 541 | 257 | 284 | 47 | 10 | 37 | **715** |
| Zug | 816 | 385 | 431 | 15 | 9 | 6 | 109 | 60 | 49 | 692 | 316 | 376 | 20 | 4 | 16 | **836** |
| Zürich | 4.969 | 2.515 | 2.454 | 96 | 43 | 53 | 887 | 467 | 420 | 3.986 | 2.005 | 1.981 | 70 | 21 | 49 | **5.039** |

*Tablica 2*

Prema posljednjim podacima švicarskog Saveznog ureda za statistiku sa kraja 2019. godine, u Švicarskoj konfederaciji živi 28 318 hrvatskih državljana. Hrvatski useljenici žive u gotovo svim švicarskim kantonima ali kao mjesta najbrojnije koncentracije Hrvata, prema tablici 2, mogu se izdvojiti: Aargau, Bern, Luzern, Solothurn, St. Gallen, Tessin i Zürich. Također se

vidi da je u ukupnoj populaciji, broj muškaraca koji iznosi 14 151 i broj žena koji iznosi 14 167, podjednak pa bi se moglo zaključiti da se kod migracija u Švicarsku najčešće radi o migracijama cijele obitelji. Ako se promatra stupac koji se odnosi na privremenu dozvolu boravka (B) može se primjetiti da je pak u tom slučaju broj žena 2 039, poprilično veći u odnosu na broj muškaraca s privremenom dozvolom boravka koji iznosi 1 558. Ovaj slučaj može se povezati sa čestom praksom muškaraca koji su ranije migrirali u Švicarsku ili su tamo rođeni, da se žene sa djevojkama iz domovine koje onda prvih pet godina braka dobivaju privremeni dozvolu boravka (B) da bi nakon toga roka dobile stalnu dozvolu boravka (C). Jedini stupac u kojemu se može primjetiti prilično veći broj muškaraca u odnosu na žene, koji iznose 195 Ž i 320 M, je stupac koji prikazuje broj hrvatskih useljenika sa dozvolom kratkog boravka (L). To se jednostavno može povezati sa dolaskom muškaraca samo na privremeni rad u Švicarsku.

Iz tablice 1 može se vidjeti kako broj hrvatskih useljenika u Švicarskoj opada, pa se tako u razdoblju od 2010. godine do 2019. uočava pad od 5454 osobe. Posljedica tog pada vjerojatno je naturalizacija tj. stjecanje švicarskog državljanstva i samim time takve osobe se više ne ubrajaju u ovu statistiku. Jedan od razloga je i to što je posljednja dva desetljeća useljavanje Hrvata u Švicarsku ograničeno zbog restriktivne švicarske migracijske politike. Čak i nakon ulaska Hrvatske u Europsku unije 2013. godine se nije ništa značajno promijenilo jer je Švicarska i dalje zadržala pravo na ograničenja primanja hrvatskih useljenika.

**Acquisition of Swiss citizenship**
Top 25 nationalities 2019 by year, 2010–2019

3–60–N10

| Nationality | 2010 | 2011 | 2012 | 2013 | 2014 | 2015 | 2016 | 2017 | 2018 | 2019 |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| Total | 39 322 | 36 762 | 34 126 | 34 335 | 33 325 | 40 888 | 41 587 | 44 515 | 42 630 | 40 277 |
| Germany | 3 619 | 3 546 | 3 403 | 3 837 | 4 120 | 5 255 | 4 658 | 6 021 | 6 212 | 6 640 |
| Italy | 4 111 | 4 109 | 4 045 | 4 401 | 4 495 | 5 496 | 5 134 | 5 863 | 5 233 | 4 839 |
| Kosovo | 1 611 | 2 520 | 2 568 | 2 647 | 2 634 | 3 172 | 3 257 | 3 505 | 3 432 | 3 356 |
| Portugal | 2 217 | 2 298 | 2 110 | 2 201 | 2 458 | 3 626 | 3 941 | 3 920 | 3 352 | 2 801 |
| France | 1 087 | 1 325 | 1 229 | 1 581 | 1 750 | 2 598 | 3 134 | 2 964 | 2 699 | 2 747 |
| Turkey | 2 091 | 1 886 | 1 662 | 1 628 | 1 399 | 1 808 | 1 729 | 1 796 | 1 678 | 1 802 |
| Northern Macedonia | 1 586 | 1 337 | 1 223 | 1 272 | 1 288 | 1 306 | 1 554 | 1 721 | 1 626 | 1 706 |
| Serbia | 6 859 | 4 359 | 3 463 | 2 562 | 1 865 | 1 677 | 1 568 | 1 543 | 1 493 | 1 364 |
| Spain | 1 120 | 1 091 | 1 055 | 1 054 | 1 071 | 1 501 | 1 564 | 1 585 | 1 491 | 1 280 |
| Bosnia-Herzegowina | 1 924 | 1 628 | 1 163 | 1 173 | 966 | 1 103 | 965 | 972 | 995 | 847 |
| United Kingdom | 298 | 351 | 396 | 328 | 449 | 617 | 665 | 883 | 1 006 | 844 |
| Sri Lanka | 1 783 | 1 488 | 1 180 | 896 | 781 | 768 | 761 | 825 | 793 | 657 |
| Croatia | 1 483 | 1 273 | 1 201 | 1 126 | 838 | 904 | 737 | 730 | 649 | 560 |
| Russia | 355 | 367 | 384 | 397 | 397 | 562 | 614 | 589 | 514 | 536 |
| Brazil | 460 | 520 | 424 | 519 | 455 | 596 | 538 | 618 | 595 | 480 |
| United States of America | 322 | 294 | 339 | 363 | 364 | 390 | 436 | 383 | 456 | 380 |
| Iraq | 240 | 267 | 402 | 355 | 325 | 394 | 393 | 272 | 338 | 323 |
| Poland | 148 | 169 | 172 | 202 | 218 | 258 | 248 | 292 | 283 | 313 |
| India | 222 | 172 | 161 | 151 | 135 | 203 | 236 | 219 | 225 | 302 |
| Austria | 189 | 205 | 267 | 263 | 264 | 309 | 289 | 358 | 333 | 297 |
| Belgium | 209 | 156 | 218 | 222 | 219 | 247 | 367 | 421 | 359 | 296 |
| Morocco | 286 | 312 | 331 | 298 | 284 | 316 | 365 | 338 | 328 | 295 |
| Canada | 106 | 129 | 109 | 139 | 151 | 176 | 214 | 209 | 216 | 261 |
| Tunisia | 234 | 183 | 280 | 244 | 250 | 230 | 291 | 303 | 282 | 253 |
| China PR | 181 | 183 | 140 | 158 | 222 | 235 | 277 | 272 | 311 | 239 |
| Other Nations | 6 581 | 6 594 | 6 201 | 6 318 | 5 927 | 7 141 | 7 652 | 7 913 | 7 731 | 6 859 |

*Tablica 3*

**Acquisition of Swiss citizenship**
Top 25 nationalities 2019 by naturalisation process

3–60–N

| | Total acquisition of Swiss nationality | Naturalisations | | | | | | | | | | | | Declaratory proceedings | Swiss citizenship by adoption |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | | Total number of naturalisations | | | Regular naturalisation | | | Simplified naturalisation | | | Reinstatement of Swiss citizenship | | | | |
| Nationality | Total | Total | Women | Men | Total | Women | Men | Total | Women | Men | Total | Women | Men | Total | Total |
| Total | 40 277 | 39 946 | 20 691 | 19 255 | 33 975 | 17 262 | 16 713 | 5 908 | 3 399 | 2 509 | 63 | 30 | 33 | 142 | 189 |
| Germany | 6 640 | 6 600 | 3 350 | 3 250 | 5 743 | 2 841 | 2 902 | 844 | 502 | 342 | 13 | 7 | 6 | 33 | 7 |
| Italy | 4 839 | 4 825 | 2 236 | 2 589 | 3 817 | 1 776 | 2 041 | 1 000 | 458 | 542 | 8 | 2 | 6 | 12 | 2 |
| Kosovo | 3 356 | 3 350 | 1 605 | 1 745 | 3 047 | 1 476 | 1 571 | 300 | 129 | 171 | 3 | 0 | 3 | 4 | 2 |
| Portugal | 2 801 | 2 787 | 1 490 | 1 297 | 2 641 | 1 423 | 1 218 | 145 | 66 | 79 | 1 | 1 | 0 | 13 | 1 |
| France | 2 747 | 2 733 | 1 366 | 1 367 | 2 395 | 1 208 | 1 187 | 336 | 156 | 180 | 2 | 2 | 0 | 11 | 3 |
| Turkey | 1 802 | 1 795 | 921 | 874 | 1 527 | 786 | 741 | 266 | 134 | 132 | 2 | 1 | 1 | 5 | 2 |
| Northern Macedonia | 1 706 | 1 705 | 840 | 865 | 1 543 | 768 | 775 | 161 | 71 | 90 | 1 | 1 | 0 | 0 | 1 |
| Serbia | 1 364 | 1 362 | 718 | 644 | 1 200 | 631 | 569 | 161 | 87 | 74 | 1 | 0 | 1 | 0 | 2 |
| Spain | 1 280 | 1 270 | 641 | 629 | 1 079 | 543 | 536 | 188 | 97 | 91 | 3 | 1 | 2 | 8 | 2 |
| Bosnia-Herzegowina | 847 | 845 | 448 | 397 | 741 | 395 | 346 | 100 | 53 | 47 | 4 | 0 | 4 | 2 | 0 |
| United Kingdom | 844 | 843 | 358 | 485 | 738 | 319 | 419 | 105 | 39 | 66 | 0 | 0 | 0 | 1 | 0 |
| Sri Lanka | 657 | 656 | 322 | 334 | 636 | 316 | 320 | 20 | 6 | 14 | 0 | 0 | 0 | 0 | 1 |
| Croatia | 560 | 558 | 311 | 247 | 493 | 275 | 218 | 65 | 36 | 29 | 0 | 0 | 0 | 0 | 2 |
| Russia | 536 | 532 | 363 | 169 | 412 | 250 | 162 | 116 | 109 | 7 | 4 | 4 | 0 | 0 | 4 |
| Brazil | 480 | 463 | 335 | 128 | 258 | 157 | 101 | 205 | 178 | 27 | 0 | 0 | 0 | 7 | 10 |
| United States of America | 380 | 376 | 218 | 158 | 287 | 164 | 123 | 88 | 54 | 34 | 1 | 0 | 1 | 3 | 1 |
| Iraq | 323 | 323 | 145 | 178 | 306 | 137 | 169 | 17 | 8 | 9 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| Poland | 313 | 308 | 198 | 110 | 249 | 144 | 105 | 59 | 54 | 5 | 0 | 0 | 0 | 4 | 1 |
| India | 302 | 293 | 141 | 152 | 275 | 134 | 141 | 18 | 7 | 11 | 0 | 0 | 0 | 1 | 8 |
| Austria | 297 | 292 | 160 | 132 | 222 | 120 | 102 | 68 | 39 | 29 | 2 | 1 | 1 | 4 | 1 |
| Belgium | 296 | 295 | 147 | 148 | 259 | 123 | 136 | 36 | 24 | 12 | 0 | 0 | 0 | 1 | 0 |
| Morocco | 295 | 285 | 168 | 117 | 226 | 130 | 96 | 59 | 38 | 21 | 0 | 0 | 0 | 2 | 8 |
| Canada | 261 | 261 | 156 | 105 | 217 | 129 | 88 | 43 | 27 | 16 | 1 | 0 | 1 | 0 | 0 |
| Tunisia | 253 | 252 | 117 | 135 | 194 | 93 | 101 | 58 | 24 | 34 | 0 | 0 | 0 | 0 | 1 |
| China PR | 239 | 237 | 136 | 101 | 199 | 102 | 97 | 38 | 34 | 4 | 0 | 0 | 0 | 1 | 1 |
| Other Nations | 6 859 | 6 700 | 3 801 | 2 899 | 5 271 | 2 822 | 2 449 | 1 412 | 969 | 443 | 17 | 10 | 7 | 30 | 129 |

73

*Tablica 4*

Iz tablice 3 vidimo kako su hrvatski useljenici u 2019. godini bili jedni onih koji najčešće prolaze kroz proces naturalizacije, 560 osoba je primljeno u švicarsko državljanstvo, od toga

311 žena i 247 muškaraca. Ovaj broj je pak znatno manji u odnosu na prethodne godine, posebno 2010. godinu kada su švicarsko državljanstvo stekle 1 483 osobe, 2011. godine 1 273, 2012. godine 1 201, i 2013. 1126 osoba.

**Departure of permanent foreign resident population**
by nationality and by year, 2010–2019

3–80–N10

| Nationality | 2010 | 2011 | 2012 | 2013 | 2014 | 2015 | 2016 | 2017 | 2018 | 2019 |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| Total Overall | 65 764 | 64 301 | 66 106 | 70 296 | 69 234 | 73 444 | 77 590 | 79 104 | 80 749 | 79 973 |
| EU-28 and EFTA | 47 010 | 45 863 | 47 578 | 50 723 | 50 676 | 55 111 | 58 042 | 60 339 | 62 274 | 61 841 |
| Third Country | 18 754 | 18 438 | 18 528 | 19 573 | 18 558 | 18 333 | 19 548 | 18 765 | 18 475 | 18 132 |
| Europe Total | 50 947 | 49 702 | 51 519 | 54 752 | 54 463 | 58 911 | 61 853 | 64 133 | 66 013 | 65 485 |
| EU-28-States | 46 688 | 45 593 | 47 300 | 50 434 | 50 413 | 54 783 | 57 752 | 60 067 | 62 023 | 61 539 |
| Austria | 1 643 | 1 560 | 1 783 | 1 773 | 1 819 | 1 855 | 1 783 | 1 719 | 1 795 | 1 803 |
| Belgium | 680 | 686 | 583 | 718 | 639 | 708 | 774 | 699 | 743 | 710 |
| Bulgaria | 155 | 168 | 189 | 245 | 228 | 258 | 262 | 326 | 341 | 427 |
| Croatia | 463 | 408 | 421 | 538 | 325 | 367 | 401 | 451 | 404 | 493 |
| Cyprus | 18 | 34 | 25 | 15 | 34 | 42 | 33 | 59 | 48 | 42 |
| Czechia | 258 | 323 | 312 | 387 | 380 | 456 | 531 | 612 | 647 | 595 |
| Denmark | 353 | 362 | 400 | 403 | 373 | 379 | 441 | 402 | 382 | 332 |
| Estonia | 50 | 39 | 57 | 73 | 53 | 60 | 53 | 63 | 82 | 67 |
| Finland | 334 | 333 | 333 | 371 | 304 | 283 | 318 | 305 | 280 | 304 |
| France | 6 611 | 6 433 | 6 358 | 6 462 | 6 237 | 7 088 | 7 627 | 7 756 | 8 347 | 7 986 |
| Germany | 14 694 | 15 694 | 16 531 | 16 627 | 15 928 | 15 775 | 15 184 | 14 555 | 13 980 | 13 338 |
| Greece | 325 | 310 | 314 | 414 | 500 | 519 | 558 | 548 | 549 | 617 |
| Hungary | 334 | 472 | 552 | 672 | 860 | 1 124 | 1 301 | 1 522 | 1 771 | 1 764 |
| Ireland | 277 | 263 | 285 | 318 | 335 | 332 | 348 | 327 | 325 | 374 |
| Italy | 6 149 | 5 214 | 5 360 | 5 860 | 5 752 | 6 916 | 7 880 | 8 348 | 8 374 | 8 952 |
| Latvia | 74 | 80 | 91 | 113 | 107 | 123 | 109 | 82 | 97 | 143 |
| Lithuania | 66 | 79 | 82 | 106 | 96 | 107 | 117 | 119 | 127 | 161 |
| Luxembourg | 122 | 109 | 112 | 121 | 120 | 124 | 154 | 145 | 111 | 119 |
| Malta | 13 | 16 | 14 | 16 | 14 | 8 | 12 | 16 | 37 | 20 |
| Netherlands | 893 | 969 | 1 048 | 1 056 | 1 034 | 1 046 | 1 094 | 1 080 | 1 064 | 1 017 |
| Poland | 726 | 868 | 1 021 | 1 105 | 1 184 | 1 508 | 1 747 | 1 848 | 2 265 | 2 313 |
| Portugal | 5 181 | 4 441 | 4 292 | 4 898 | 5 653 | 6 583 | 7 382 | 9 394 | 10 254 | 10 528 |
| Romania | 337 | 408 | 488 | 822 | 971 | 786 | 855 | 861 | 1 028 | 1 070 |
| Slovakia | 298 | 412 | 455 | 522 | 531 | 789 | 931 | 1 122 | 1 306 | 1 168 |
| Slovenia | 84 | 78 | 88 | 124 | 132 | 193 | 216 | 211 | 238 | 259 |

58

*Tablica 5*

Opadanju broja hrvatskih useljenika pridonosi i remigracija tj. povratak u domovinu što se najčešće događa kako osoba stekne uvjete za odlazak u mirovinu. Iz tablice 5 možemo vidjeti da su 2019. godine Švicarsku napustile 493 osobe. Ta brojka je u zadnjem desetljeću poprilično konstantna i kreće se u rasponu od cca. 400 do cca. 500 osoba.

## 3 Švicarska imigracijska politika

Temeljni tvorac i izvršitelj švicarske migracijske politike je država. Politika migracija se temelji na dvije komponente, na interesima tj. aspektima koji djeluju korisno i na vrijednostima koje su definirane kao pravila koja se smatraju poštenima i koja vrijedi zaštititi. Trenutna

migracijska politika odnosi se isto prema običnom radniku iz nekih trećih zemalja kao i prema menadžeru iz Njemačke. (Perkowska, 2015: 41)

Švicarska migracijska politika ima tri cilja:

1. Pružati zaštitu onima koji su istinski progonjeni i koji mogu imati koristi od švicarske humanitarne tradicije. Pružiti utočište onima koji bježe od rata, progona i mučenja.
2. Dobra migracijska politika treba osigurati da se i imigranti i domicilno stanovništvo osjećaju ugodno, stoga je važno da useljenici prihvate osnovna načela dominantne kulture u Švicarskoj.
3. Dobra migracijska politika štiti i potiče razvoj svoje zemlje i zbog toga Švicarska treba radnike iz drugih zemalja.

Švicarska se kroz 20. i 21. stoljeće pretvorila iz emigrantske u imigrantsku državu čija trenutna populacija ima 23% stranog podrijetla što je uzrokovano migracijskom politikom koja je dopustila velik priliv stranaca. To je pogodovalo da se Švicarska liberalna migracijska politika razvije u onu strogu po kojoj je danas poznata.
(https://www.sem.admin.ch/sem/de/home/internationales/weltweite-migration/migrationspolitik.html, pristupljeno 2. lipnja 2020.)

### *3.1 Migracijska politika nakon Drugog svjetskog rata*

Tradicionalno obilježje švicarske ekonomije je čvrsto tržište rada i zbog toga je politika prema stranim državljanima tijekom 20. stoljeća, u kontekstu industrijalizacije, bila vrlo liberalna. Kao rezultat, udio stranaca je prije Prvog svjetskog rata premašio 15% ali kasnije, u međuratnom razdoblju, kada se politika postrožila, taj broj je padao. (Liebig, 2002: 4)

Godine 1931. donesen je *Zakon o prebivalištu i naseljavanju stranaca* koji je bio na snazi do 2008. godine. To je bio policijski zakon usmjeren na graničnu kontrolu i obranu nacionalnog teritorija, duboko nadahnut međunarodnim političkim okolnostima toga vremena, ekonomskom krizom i široko rasprostranjenom ksenofobijom usmjerenom protiv tzv. prenaseljenosti strancima u švicarskom društvu. Neposredno nakon Drugog svjetskog rata, 1945. godine, javila se potreba za osiguranjem gospodarskog razvoja države. Savezno vijeće je pod pritiskom poduzetnika kojima je bila potrebna jeftina radna snaga, uvelo sustav kontrole za strane radnike temeljen na zakonskim propisima koji uspostavljaju kontingente za određene regije ili poduzeća. Pored toga, uspostavljen je i program koji je regulirao imigraciju stranih sezonskih radnika. Status sezonskog radnika bio je koristan vlastima, takav zaposlenik nije se

mogao trajno naseliti u Švicarskoj, jer je bio obvezan napustiti švicarski teritorij na tri mjeseca u godini. (Perkowska, 2015: 42-43)

Savezni ured za industriju, umjetnost, trgovinu i rad uveo je preporuke za izdavanje samo privremenih radnih dozvola. Status stalnog imigranta postao je instrument amortizacije. U slučaju povećanja stope nezaposlenosti u Švicarskoj, takav bi zaposlenik morao napustiti zemlju i vratiti se kad se pojavi prilika za zapošljavanje. Švicarsko gospodarstvo je počelo izlaziti iz krize 1949. godine, a ekonomski je procvat rezultirao potrebom za radnicima. Došlo je do situacije da je 1960. godine 9,1% švicarskog stanovništva bilo stranog podrijetla, dok je 1950. bilo samo 5,8%. Svjesni snažnog pritiska migracija, ogromnog priliva stranih radnika zbog protesta sindikata u 60-ima i sve većeg pozivanja na tzv. prenaseljenost strancima, Švicarci su odlučili poduzeti mjere za ograničavanje migracija. Savezno vijeće izdalo je četiri uredbe čiji je cilj bio ograničiti migracije ali unatoč uvedenim ograničenjima, broj zaposlenih stranaca i dalje je rastao. To je dovelo do napetosti u društvu i do uvođenja javne inicijative protiv prekomjernog naseljavanja stranaca. Inicijativu je 20. svibnja 1969. podnio Švicarski akcijski odbor. Poznata je i kao inicijativa *Schwarzenbach* po prezimenu autora. Inicijativa *Schwarzenbach* zahtijevala je da broj stranaca ne bude veći od 10% za svaki kanton (osim Kantona Ženeva, gdje je dopušteni broj stranaca iznosio 25%). Međutim, unatoč svim tim pokušajima, inicijativa *Schwarzenbach* odbijena je javnim glasanjem 7. lipnja 1970. (Perkowska, 2015: 43)

### *3.2 Migracijska politika u 70-im i 80-im godinama 20. stoljeća*

Početkom 1970-ih stanovništvo Švicarske, po prvi put u povijesti, imalo je preko milijun stranaca, od kojih su polovina bili Talijan a ostatak Nijemci i Francuzi. U tim okolnostima, Savezno vijeće je poduzimalo mjere ograničavanja priliva stranaca. Prva je naredba donesena 16. ožujka 1970. godine. Uvedena je kvota koja je postavila gornju godišnju granicu broja stranaca kojima je dopušteno ući u zemlju. Primarni razlog ulaska, s daleko najvećom kvotom, bila je takozvana sezonska dozvola. Sezonske dozvole omogućile su strancima zapošljavanje na sezonskom poslu na najviše devet mjeseci nakon čega su morali napustiti zemlju. (Becker, Liebig, Souza-Poza, 2008: 83)

Kroz slijedećih nekoliko godina Švicarsku je obilježila ekonomska kriza čiji je rezultat bila povećana stopa nezaposlenih od kojih su najviše „stradali“ strani državljani pa se njihov broj u Švicarskom društvu smanjio za 2%. Posljednju fazu razdoblja 70-ih i 80-ih godina

karakterizirale su brojne inicijative ljudi usmjerene na daljnju provedbu politike protiv prenapučenosti strancima, međutim te su se inicijative pokazale neučinkovitima i društvo ih je odbacilo. Sveukupno je u navedenom razdoblju došlo do smanjenja broja stranaca u švicarskoj populaciji za oko 15%. (Perkowska, 2015: 43-44)

### *3.3 Migracijska politika na kraju 80-ih i u 90-im godinama 20. stoljeća*

U drugoj polovici osamdesetih i dalje se nastavlja s restriktivnom migracijskom politikom ali se javlja problem priljeva ljudi koji traže izbjeglički status. Švicarska je bila isključena iz procesa europske integracije, pa samim tim i izvan propisa o slobodnom kretanju ljudi.
Razvoj međunarodnog prava o azilu i suzbijanju rasizma smatran je posljednjim čimbenikom koji bi mogao značajno utjecati na promjene u švicarskoj migracijskoj politici. Tijekom osamdesetih godina tradicionalne emigracijske zemlje južne Europe doživljavale su gospodarski rast, što je smanjilo broj iseljavanja. Također su, zbog novog statusa, uspjele popraviti položaj svojih državljana u inozemstvu.
Druga promjena povezana s međunarodnim kontekstom je izrazita izolacija Švicarske u procesu europskih integracija. Ta se situacija shvaćala kao velika pogreška u švicarskoj politici. Odnos s Europskom unijom postao je jedno od najvažnijih polarizirajućih pitanja švicarske nacionalne politike tijekom 90-ih. Društvo se prvi put čini podijeljeno između onih koji favoriziraju veću otvorenost prema Europi i onih koji radije zadržavaju fleksibilnost koju nudi sustav gost-radnik. Treća promjena odnosi se na utjecaj međunarodnog prava na granice koje će švicarska vlada trebati podvući u vezi s migracijom. Imamo tri primjera:

1. Slobodno unutarnje kretanje: Četvrti protokol uz Europsku konvenciju o ljudskim pravima omogućuje svakom legalnom imigrantu da odabere prebivalište u svojoj imigracijskoj zemlji. Švicarska nije dala takvu slobodu sezonskim i godišnjim radnicima, zbog čega je bila u teškoj situaciji kao jedna od rijetkih zemalja koja nije mogla potpisati protokol.
2. Nacionalna preferencija: Međunarodna konvencija Ujedinjenih naroda o uklanjanju svih oblika rasne diskriminacije, koju je Švicarska ratificirala 1994. godine, daje veću snagu tvrdnjama koje se odnose na selektivnosti švicarske imigracijske politike.
3. Azil: međunarodne norme koje se tiču azila, a posebno odredba o protjerivanju utjelovljena u mnogim deklaracijama koje je Švicarska ratificirala, prisiljavaju zemlju da prihvati novi oblik imigracije čija se ekonomska prednost čini slabom. (npr. azilanti).

U međunarodnom kontekstu, švicarska imigracijska politika izgubila je puno fleksibilnosti koju je imala u prošlosti. Godišnja kvota, postavljena svake godine, više nije mogla ponuditi odgovarajući kompromis između cilja zadržavanja stranog stanovništva i pružanja dovoljno fleksibilnosti gospodarstvu. Interesi gospodarstva, u prošlosti jasno usmjereni prema politici otvorenih vrata, postaju sve složeniji. Nekoliko grana i dalje traži imigraciju niskokvalificiranih i slabo plaćenih stranih radnika, no ti se radnici susreću sa sve većim poteškoćama na tržištu rada čim pokušaju promijeniti djelatnost ili regiju rada. Rastući udio stranog stanovništva koje ima pravo na dugotrajne dozvole boravka ima za posljedicu povećanje troškova blagostanja i nezaposlenosti imigracije za cjelokupno gospodarstvo. Brojna poduzeća stoga bi radije bila usmjerena na visokokvalificiranu imigraciju. (Perkowska, 2015: 44-46)

### *3.4 Migracijska politika na kraju 20. stoljeća*

Od sredine devedesetih godina, kao reakcija na sve veći broj zahtjeva za azilom, nekoliko je zastupnika predložilo spajanje azilantske i imigracijske politike. U siječnju 1989. godine vladina radna skupina iznijela je taj prijedlog pod naslovom *Strategija prema izbjeglicama i politici azila za devedesete godine*. Njihov središnji argument je da su razlozi migracije danas previše složeni da bi se razlikovali motivi ekonomske i političke migracije. Predviđajući da će se migracija prema Europi u budućnosti povećavati, oni su predložili postavljanje fiksnog ukupnog broja stranaca koji bi trebali živjeti u Švicarskoj. Na temelju toga bi se migracijski saldo izračunavao svake dvije godine. U slučaju priljeva izbjeglica ili porasta ujedinjenja obitelji, broj primljenih radnika bi se smanjio i obrnuto.

Švicarske su vlasti brzo shvatile da je provedba globalne migracijske bilance nemoguća. U drugom izvještaju pod naslovom *Izvještaj o politici prema strancima i izbjeglicama*, objavljenom 1991. godine, predstavnici savezne uprave pokušali su još jednom pomiriti dva oprečna cilja: liberalizaciju migracija unutar EU-a, istodobno obraćajući pažnju na strah od prenapučenosti strancima. Njihov prijedlog nazvan je modelom tri kruga. Prvi zemljopisni krug uključuje zemlje EU i EFTA. Srednji krug uključuje Sjedinjene Države, Kanadu i zemlje Istočne Europe. Te se zemlje smatraju „kulturno bliskima“ i trebali bi imati koristi od imigracijskih prilika u skladu s potrebama gospodarstva. Konačno, građani vanjskog kruga, uključuju sve ostale države, oni ne mogu doseliti u Švicarsku osim u vrlo specifičnim slučajevima. Ovo se temelji na uvjerenju da nije samo problem u broju migranata nego i u kulturnoj distanci između doseljenika i domaćeg stanovništva.

Ovaj model je bio aktivan nekoliko godina dok nije naišao na kritike multinacionalnih korporacija koje su željele zapošljavati visokokvalificiranu radnu snagu bez ograničenja koja bi se odnosila na njihove zemlje porijekla. Još jedna kritika je uslijedila 1996. godine od Federalne komisije protiv rasizma, osnovane nakon što je Švicarska ratificirala Konvenciju UN-a o suzbijanju rasne diskriminacije 1994. godine. Izvješće *Novi koncept migracijske politike* iz 1997. godine temeljilo se na budućoj provedbi slobodnog kretanja ljudi između Švicarske i EU. U njemu je preporučeno da se povuče model tri kruga i da se dodijele bodovi imigrantima ovisno o njihovoj razini obrazovanja, profesionalnom iskustvu, dobi, znanju jezika i sposobnosti profesionalne prilagodbe. Godine 1998. vlada je prihvatila preporuke stručne komisije, prihvaćajući model dva kruga i odustajući od bodovnog sustava što je bila osnova za integraciju s Europskom unijom. (Perkowska, 2015: 46-47)

U ljeto 1999. godine države članice Europske unije i Švicarska potpisale su sedam bilateralnih sporazuma, uključujući *Sporazum o slobodnom kretanju osoba*, koji je stupio na snagu 1. lipnja 2002. Prvi paket sporazuma, poznat kao *Bilaterals I*, sastojao se od sedam sektorski sporazuma koji se odnose na slobodu kretanja osoba, kopneni i zračni promet, tržišta javnih nabava, uklanjanje tehničkih prepreka u trgovini, istraživanju i poljoprivreda. Posebnu pažnju imao je *Sporazum o slobodnom kretanju osoba* prema zahtjevu Europske komisije.
(https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:22002A0430(01):EN:HTML, pristupljeno 2. lipnja 2020.)

Više od milijun građana EU živi u Švicarskoj i preko 200.000 državljana EU (*les frontaliers*) svakodnevno prelaze granicu da bi radili u Švicarskoj. Ovo je bio jedini „miješani sporazum“ tj. sa strane Europske unije je sporazum koji Europska komisija i njezine države članice potpisuju. Kao posljedica tog „miješanog“ proširenja EU-a, nakon stupanja na snagu *Bilaterala I*, traženo je švicarsko odobrenje za primjenu Sporazuma o slobodnom kretanju osoba, na nove države članice Europske unije. Za proširenja EU 2004. i 2007. godine, Švicarska se složila zajedničkim referendumom produžiti Sporazum o slobodnom kretanju osoba. Različiti sporazumi *Bilaterala I* bili su, bez obzira na njihovu veliku raznolikost, međusobno povezani poznatom *giljotinskom klauzulom*, koja je određivala da svi sporazumi moraju stupiti na snagu istovremeno i kolektivno će se raskinuti ako se ijedan pojedinačni sporazum raskine. Sloboda kretanja zaposlenih osoba uvedena je postupno, uz kontinuiranu liberalizaciju. Konkretno, pet godina nakon što je sporazum stupio na snagu, Švicarska je ukinula sve kvote za državljane Europske unije. U slučaju velikog priljeva državljana EU, zaštitne klauzule Švicarskoj ne

dopuštaju jednostrano otkazivanje ugovora, već uvođenje migracijskih kvota na najduže dvije godine. Na referendumu 8. veljače 2009. godine potvrđen je nastavak *Bilaterala I*. Kao rezultat proširenja Europske unije, 1. svibnja 2004. godine (deset članica), sporazum je dopunjen dodatnim protokolom koji sadrži odredbe za postupno uvođenje slobodnog kretanja osoba novih država članica. Stupio je na snagu 1. siječnja 2007. godine, dok je dodatni protokol stupio na snagu 1. lipnja 2009. godine. (Perkowska, 2015: 47-48)

Početak 21. stoljeća bilo je važno razdoblje s gledišta migracijske politike jer je na snagu stupio novi akt o stranim državljanima koji je donesen zbog tri razloga. Prvo, prethodni *Savezni zakon o prebivalištu i stalnom naseljavanju stranih državljana* iz 1931. godine je zastario. Drugi razlog je bila inicijativa Saveznog vijeća kojemu je cilj poduzimanje zakonodavnih koraka koji bi sveobuhvatno regulirali pitanja migracija u Švicarskoj. Treći razlog bilo je postupanje Saveznog vijeća protiv inicijative 2000 za reguliranje imigracija pretpostavljajući smanjenje doseljeničkog stanovništva u Švicarskoj za 18%. *Savezni zakon o stranim državljanima* donesen je 16. prosinca 2005. godine a stupio je na snagu 1. siječnja 2008. godine. Zakonom je uglavnom reguliran ulazak i boravak državljana zemalja izvan Europske unije i zemalja koje nisu članice EFTA-e. Uvedena su i nova rješenja u tri područja. Slobodno kretanje osoba između Švicarske i zemalja članica EU-a i EFTA-e uvedeno je 2002. godine sustavom prijema. Građanima preostalih država može se dopustiti da rade samo ako se dokaže da se za posao ne mogu naći odgovarajući domaći zaposlenici ili državljani država s kojima je sklopljen sporazum o slobodnom kretanju radnika. Na području integracije, Zakon pretpostavlja poboljšanje položaja stranaca koji legalno borave u Švicarskoj na duže vremensko razdoblje. Mogućnost promjene profesije ili prebivališta bila je lakša. To je ujedno ublažilo uvjete za ponovno ujedinjenje obitelji. Mogućnost dobivanja dozvole boravka nakon razdoblja od pet godina (umjesto deset), uvedena je ako se stranac potrudio integrirati i ako dobro poznaje švicarski nacionalni jezik. Posljednje područje odnosi se na zakonska rješenja koja imaju za cilj zaštitu javnog reda. Uvedene su odredbe usmjerene na suzbijanje zločina protiv i zlouporabe Zakona, uključujući stroge kazne za trgovinu ljudima, nezakonito zapošljavanje i brakove iz koristi. (Perkowska, 2015: 49)

### *3.5 Migracijska politika u 21. stoljeću*

Čimbenici koji karakteriziraju švicarsku imigracijsku politiku na početku 21. stoljeća sasvim se razlikuju od onih iz prošlog stoljeća. Iz suprotnosti između interesa gospodarstva i popularnog straha od prenapučenosti strancima, situacija se preusmjerila prema novom savezu.

Dominantni dio društva, kao i većina stanovništva koja nije naklonjena imigracijama, pristali su na novu politiku slobodnog kretanja u Europi, ali sa strogim odabirom visokokvalificirane imigracije iz ostatka svijeta. Ovaj bi kompromis trebao omogućiti ispunjavanje većine ekonomskih potreba, istovremeno štiteći od nekontroliranog toka neeuropskih imigranata.

Švicarska nacija je 9. veljače 2014. godine donijela vrlo važnu odluku. Stanovništvo je usvojilo popularnu inicijativu za zaustavljanje masovne imigracije. Time je izrazilo svoju podršku promjeni sustava u švicarskoj imigracijskoj politici. Novim ustavnim odredbama navedeno je da imigraciju treba ograničiti kvantitativnim ograničenjima i kvotama.

Savezno vijeće je 11. veljače 2015. godine donijelo različite odluke o provedbi novih ustavnih odredbi prihvaćenih 9. veljače 2014. godine. Odobrilo je nacrt novog zakona o stranim državljanima i dodatne mjere za bolje iskorištavanje potencijala radne snage unutar Švicarske. Također je donijelo konačnu odluku o pregovaračkom mandatu s Europskom unijom o *Sporazumu o slobodnom kretanju osoba.* (Perkowska, 2015: 49)

Sustav imigracije koji je razvilo Savezno vijeće sadrži godišnja količinska ograničenja i kvote za sve strane državljane i predviđa da švicarski stanovnici trebaju imati prednost prilikom zapošljavanja novog osoblja. Prijem građana iz Europske unije regulirat će se kao i prije *Sporazumom o slobodnom kretanju osoba*, ali *Sporazum* će morati biti izmijenjen i dopunjen u skladu s ustavnim zahtjevima. Prema prijedlozima Saveznog vijeća, kvantitativna ograničenja primjenjuju se na sve osobe koje borave u Švicarskoj u razdoblju od četiri mjeseca ili više kako bi radile, tj. i na standardne dozvole boravka i na kratkoročne dozvole boravka. Prekogranični putnici, članovi obitelji, osobe koje ne rade, izbjeglice i privremeno primljene osobe također su podložne kvantitativnim ograničenjima. Nacrt zakona zahtijeva od Saveznog vijeća utvrđivanje kvantitativnih ograničenja i kvota. U općem gospodarskom interesu, neće se unaprijed postaviti kruti ciljevi za smanjenje imigracije. Savezno vijeće je svoju odluku temeljilo na pregledu kantonalnih potreba i na preporukama imigracijske komisije. Nacrt nadalje predviđa da se odluka o davanju prioriteta postojećim stanovnicima mora procjenjivati u svakom pojedinačnom slučaju. Izuzetci će se postojati u profesijama u kojima postoji dokazan manjak kvalificiranih radnika: u takvim slučajevima nije potrebna detaljna procjena. Savezno vijeće također je odobrilo mandat za pregovore s EU-om o izmjenama i dopunama *Sporazuma o slobodnom kretanju osoba*. Mandat dodjeljuje zadatak prilagodbe *Sporazuma* tako da će Švicarska moći samostalno kontrolirati razinu imigracije i ograničiti imigraciju, štiteći opće ekonomske interese. (Perkowska, 2015: 49-52)

# 4 Identitet hrvatskih iseljenika u Švicarskoj

Ovisno o onome što želimo postići, na individualnoj ili kolektivnoj razini, identitet se može smatrati praznim pojmom ili pojmovnim konstruktom u čiji sadržaj mogu spadati različita određenja. Kalanj smatra da je pojam identiteta više štetan nego koristan iz razloga što je zbog svoje promjenjive naravi podložan manipulacijama. Identitet je često sredstvo za postizanje ciljeva, a pojedince ili društvene grupe potiče na preispitivanje onoga što im je iskustveno te ih ideološki i simbolički nagoni da argumentima, ponekad i nasilnim, inzistiraju na svojoj razlici spram drugih. Predstavljen kao pojam koji je diferencijalistički i antagonizirajući koncept, identitet razorno i ekscesivno djeluje na uspostavljanje društvene ravnoteže. To je manipulativni koncept koji se može koristiti kada nema dovoljno argumenata za obranu vlastitih interesa. Ipak, identitet je važan jer je on trajna određujuća forma individualne i društvene egzistencije i bez identiteta, pojedinci i društvene grupe ne bi imali svoj egzistencijalni smisao. (Kalanj, 2010: 117-118)

Identitet se može promatrati u filozofskoj i društveno psihološkoj sferi. Ideja identiteta se u moralnoj filozofiji preklapa s idejom subjekta koji je nositelj moralnog života i predstavlja jedinstvo bez razlika. U analitičkoj tradiciji, pojam identiteta je istovjetan s pojmom osobe, a oba označavaju biće kojemu se mogu pripisati moralno važne radnje. Osobni identitet predstavlja kontinuitet osobe u vremenu i raspravlja se o tome je li on utemeljen na tjelesnom identitetu, pamćenju ili je možda teška pretenzija. (Cerutti, 2006: 30)

Društvenopsihološki identitet sastavljen je od više parcijalnih identiteta, neki su fizionomski ili socijalnoekonomski određeni, a neki su proizašlih iz uloga i identiteta koji su nametnuti ili samostalno odabrani. (Cerutti, 2006: 31)

Veljak nastoji objasniti metafizički temelj identiteta tako što razlikuje individualni i kolektivni identitet za koje smatra da su međusobno uvjetovani.

*„Ako nema osobnog identiteta nema ni socijalnog i obrnuto, bez kolektivnog identiteta nema ni individua koje mogu pripadati kolektivu.“* (Veljak, 2014: 56)

## *4.1 Obilježja hrvatskog identiteta*

Za obilježja hrvatskog identiteta prihvaća se nekoliko elemenata. Kao najvažniji element ističe se hrvatski jezik nakon kojega odmah slijedi latinično pismo uz koje se podsjeća i na nekadašnju uporabu glagoljice i rjeđe, ćirilice. Dalje se kao jedan od elemenata spominje i pripadnost zapadnom civilizacijskom krugu, pripadnost kršćanstvu, odnosno katoličanstvu,

iako se ponekad tolerira i pripadnost drugim oblicima kršćanstva a ponekad i drugim religijama kao što su islam ili židovstvo. Važnom se smatra i tisućljetna hrvatska kultura i književnost na hrvatskom jeziku. Zadnji ali jednako važan element je i toliko željena država čiji su korijeni traženi još u ranosrednjovjekovnom kraljevstvu.

Identitet hrvatske nacije formirao se kroz drugu polovicu 19. stoljeća i u prvim desetljećima 20. stoljeća. Nastala je zajednička tvorevina iz koje je svatko birao elemente kojima bi gradio vlastiti identitet. Može se reći kako je hrvatski identitet ustvari neostvareni ideal, a stvarni su samo pojedinačni identiteti prilagođeni ideološkim potrebama pojedinaca. Takvo shvaćanje identiteta poprilično je ograničavajuće i nimalo poticajno jer se svodi isključivo na nacionalne vrijednosti. Stvaranje hrvatskog identiteta najvažnija je zadaća hrvatske intelektualne elite i taj pojam trebao bi se graditi kako bi bio poticajan a ne restriktivan, kompleksan i prilagodljiv. (Budak, 2010: 7-12)

### *4.2 Hrvatski identitet u dijaspori*

Na obilježja identiteta utječu različiti društveni, kulturni i politički čimbenici pa je zbog toga teško govoriti o suvremenom identitetu iseljenih Hrvata. Prvi razlog je njegova objektivna neistraženost koja je posljedica okolnosti u drugoj polovici dvadesetog stoljeća kao i u godinama nakon osamostaljenja Hrvatske. Većina iseljenih Hrvata su nastojali boriti se za hrvatsko nacionalno oslobođenje i odcjepljenje od Jugoslavije pa su tako njihova organiziranja i okupljanja radi očuvanja socijalnog i kulturnog identiteta bila prožeta tom idejom. To se može vidjeti na primjeru naziva sportskih klubova koji uz određeno ime često sadrže i riječ „Croatia“. Također, u doba Jugoslavije, u Hrvatskoj, zbog političkih ograničenja nije bilo mogućnosti za istraživanje iseljeništva u onoj mjeri u kojoj je trebalo. Nakon osamostaljenja Hrvatske stekli su se određeni uvjeti za istraživanja i analize ali i do danas su postignuća na ovom području poprilično mala. Drugi razlog veže se uz suvremene globalizacijske procese kojima se hrvatsko iseljeništvo prilagođava te odnos države Hrvatske prema iseljenim Hrvatima u novim političkim i društvenim okolnostima. (Čizmić, 2005: 479)

### *4.3 Hrvatski identitet kod druge i treće generacije hrvatskih iseljenika u Švicarskoj*

Druga i treća generacija hrvatskih iseljenika se u literaturi često smatra skupinom bez korijena koja zbog osjećaja ne pripadanja jednoj ili drugoj kulturi proživljava identitetske traume.

Međutim, prema istraživanju koje je provela Katica Ivanda 2007. godine, o položaju hrvatskih iseljenika u Njemačkoj može se zaključiti suprotno. Budući da nisam uspjela pronaći podatke ili istraživanja koja se tiču direktno drugih ili treći generacija hrvatskih iseljenika u Švicarskoj konfederaciji, a radi se o relativno sličnim skupinama iseljenika, primijeniti ću dobivene rezultate na Švicarsku. Iz iskustva poznavanja takvih osoba mogu potvrditi kako su druga i treća generacija hrvatskih iseljenika u Švicarskoj potpuno integrirani u švicarsko društvo, oni uspješno prolaze švicarski obrazovni sustav i svojim znanjem jezika i razinama obrazovanja se uglavnom ne razlikuju od Švicaraca. Drugi i treći naraštaji bolje prihvaćaju i povezuju se s obrascima zapadnoeuropske kulture ali se i dalje ne odriču svojih etničkih korijena. Većina govori hrvatski jezik i povezuje se sa ostalim pripadnicima hrvatske etničke skupine kroz razne etničke udruge, katoličke misije ili obiteljske i prijateljske veze. Također, postoje i manje skupine hrvatskih iseljenika koji nisu odrastali učeći dvije kulture nego su se asimilirali u švicarsku kulturu, ali i oni njeguju pozitivno doživljene vrijednosti iz kulture svojih roditelja. (Ivanda, 2007: 52)

# 5 Akulturacija Hrvata u Švicarskoj konfederaciji

Hrvati nastoje očuvati svoj etnički identitet kroz različite zajednice, društva i klubove. Tijekom 1968. i 1969. godine zabilježena su osnivanja prvih hrvatskih sportskih klubova u Švicarskoj. Tako je u Zürichu 1969. godine osnovan nogometni klub NK Croatia, zatim početkom 70-ih godina „Socijalna služba hrvatski katoličkih misija u Švicarskoj" (Buchs, 1970.), Folklorno društvo "Movis Croatia" (Zürich, 1970), Stolnoteniski klub „Jadran" (Schaffhausen, 1970.). U sportskom klubu švicarske tvrtke Georg Fischer osnovana je, Hrvatska zaklada protiv raka (Basel, 1970.) i bila je jedna od sekcija. Godine 1971. u Zürichu je osnovana prva hrvatska folklorna skupina u sklopu HKM Movis Croatia, 1974. godine osnovan je muški zbor u sklopu HKM u Schaffhausen-u, a 1978. godine prerasta u kulturno-umjetničko društvo „Fala". Osamdesetih godina osniva se zavičajno društvo „Matija Gubec" (1981, Schaffhausen), NK „Dinamo" (1982, Schaffhausen), NK „Hajduk" (1982, Zurich), Hrvatski oktet (1987, Bern), AMAC (1989, Zurich).

### *5.1 Hrvatsko društvo u Švicarskoj*

Povodom smrti kardinala Alojzija Stepinca, 21. veljače 1960, godine u Zürichu na misi zadušnici prvi put se u većem broju okupila hrvatska zajednica. Ovom prilikom Hrvati su izrazili želju za osnivanjem hrvatskog društva koje bi djelovalo po švicarskim propisima ali u hrvatskom narodnom i demokratskom duhu te imalo kulturni i dobrotvorni karakter. Prve korake ka osnivanju društva napravio je dr. Jure Petričević koji je 18. lipnja 1960. godine uputio pozivnicu za osnivačku skupštinu s nacrtom pravila. Osnivačkoj skupštini koja se održala 2. srpnja 1960. godine u Zürichu prisustvovalo je oko 40 osoba, a pravila Hrvatskog društva u Švicarskoj prihvaćena su 15. kolovoza 1960. godine kada je izabran i prvi Upravni i Nadzorni odbor. Prvi predsjednik društva bio je Jure Petričević, potpredsjednik Tihomil Rađa, tajnik Dragutin Petri, a blagajnik Damir Luetić. Neki od poznatih članova društva bili su i grof Ivan Drašković, nogometaš Branko Viđak, fra Lucijan Kordić te svećenik dr. Vladimir Vince. Hrvatsko društvo u Švicarskoj u prosjeku je imalo oko 50 i 60 članova, bavilo se prosvjetnim, kulturno-zabavnim i humanitarnim radom. Zadnje oglašavanje Hrvatskog društva bilo je 1982. godine kada je komentiralo knjigu Zvonka Čičića „*Die Kroatien in der Schweiz"* jer je smatralo da je autor pod pritiskom „jugoslavenskog terorističkog aparata" krivo prikazao neke povijesne događaje. (Nuić, 2016, 117-118)

### *5.2 Hrvatska kulturna zajednica*

Godine 1971. mala skupina Hrvata srednje naobrazbe koji su bili svjesni važnosti kulture, posebno u smislu nacionalnog identiteta, utemeljuje Društvo prijatelja Matice Hrvatske. Nakon zatvaranje Matice hrvatske i padom Hrvatskog proljeća utemeljitelji su 1973. godine bili prisiljeni promijeniti ime društva u Hrvatska kulturna zajednica (HKZ). Kultura je bila naglašena u nazivu društva kako bi se ono diferenciralo od politike. Hrvatska kulturna zajednica počela je djelovati sa 65 članova koju su uglavnom bili bliski suradnici hrvatskih katoličkih misija, a predsjednici zajednice mijenjali su se svako šesti mjeseci. (Nuić, 2016., 119-120)

Hrvatska kulturna zajednica je udruga koja okuplja Hrvate koji žive u Švicarskoj, Švicarce hrvatskog podrijetla i Švicarce koji su prijatelje Hrvatske. Članovi su ljudi različitih zvanja i razina obrazovanja koje bez obzira na strukovnu i interesnu raznolikost povezuje jedna temeljna ideja i motiv a to je afirmacija autentičnih kulturnih vrijednosti kao izraza vlastite nacionalne samobitnosti. Središte Hrvatske kulturne zajednice je u Zürichu.

*„Ciljevi Hrvatske kulturne zajednice su:*

1. *Okupiti Hrvate u Švicarskoj s primarnim ciljem njegovanja, očuvanja i promicanja hrvatskog kulturnog identiteta.*
2. *Promicanje tradicionalnog hrvatskog sustava vrijednosti, zalaganje za snošljivost i razumijevanje među narodima.*
3. *Biti platforma za zbližavanje hrvatskih i švicarskih ljudi.“*

(http://www.hkz-kkv.ch/start.php , pristupljeno 4. lipnja 2020.)

### *5.3 Hrvatski kulturni klub*

Devedesetih godina u Švicarskoj je djelovalo oko stotinjak različitih hrvatskih udruga čiji su rad i osnivanje uglavnom bili potaknuti ratnim prilikama i nastojanjem da se pomogne onima u nevolji. Nakon rata neke udruge su se ugasile ili sjedinile s političkim strankama, a za neke je djelovanje svedeno na minimum. Danas su uglavnom aktivne sportske, folklorne i zavičajne udruge. Hrvati koji su živjeli u Badenu i okolici bavili su se raznim humanitarnim, kulturnim i raznim društvenim aktivnostima te im je gašenjem ovih udruga nestajao organizacijski okvir u kojem bi mogli nastaviti svoje aktivnosti. Javila se potreba za osnivanjem nove, moderne i apolitične udruge koja bi djelovala na društvenom i kulturnom području i u interesu Hrvata u Švicarskoj i promovirala pozitivne hrvatske vrijednosti u Švicarskoj.

Na desetu obljetnicu međunarodnog priznanja Republike Hrvatske, 15. siječnja 2002. godine osnovan je Hrvatski kulturni klub. Ovo neprofitabilno i izvanstranačko društvo okuplja Hrvate i prijatelje Hrvatske u Švicarskoj a sjedište mu je u Badenu. Sa svojih stotinjak članova, Klub kroz priredbe i publikacije njeguje hrvatski jezik i običaje te promovira hrvatsku kulturu u Švicarskoj. Klub je vodeća hrvatska kulturna udruga na području njemačke švicarske i organizira brojne kulturne događaje i druženja na kojima uz Hrvate sudjeluju i Švicarci ali i građani nekih drugih nacionalnosti. Također organizira i razna predavanja iz područja kulture, povijesti, arheologije, gospodarstva, energetike i hrvatske svakodnevice, kao i predstavljanja knjiga i hrvatskih likovnih umjetnica u Švicarskoj. (Nuić, 2016., 123)

(http://www.hkk-libra.com , pristupljeno 4. lipnja 2020.)

Hrvatski kulturni klub izdaje časopis *Libra* koji je nekad izlazio četiri puta godišnje na 36 stranica ali od 2008. godine izlazi dva puta godišnje na 48 stranica i financira se dijelom članarina. Libra tj. vaga simbolizira odmjerenost i ravnotežu pa se ovaj zato ovaj časopis izdaje na dva jezika, hrvatskom i njemačkom. Nije namijenjen samo Hrvatima već i njihovim potomcima koji lakše razumiju njemački ali i njihovim prijateljima Švicarcima koji govore njemački. Časopis *Libra* ima dva cilja, jedan je njegovati hrvatski jezik i običaje, informirati Hrvate u Švicarskoj o njihovim pravima, predstavljati pojedine Hrvate iz Švicarske i slično. Drugi cilj je kulturni dijalog između Hrvata i Švicaraca te promicanje prijateljstva i razumijevanja među njima. (http://www.hkk-libra.com, pristupljeno 4. lipnja 2020.)

### *5.4 Hrvatski humanitarni forum*

U doba srpske agresije na Hrvatsku iz Švicarske je pristizala privatna i organizirana pomoć. Postojalo je nekoliko fondova kao na primjer Moj dar Hrvatskoj, Klub 1000, Pro Croatia i brojne organizacije koje su utemeljene zbog ratnih razloga. Hrvatski humanitarni forum Švicarske (HHF) osnovan je 19. rujna 1991. godine, djelovao je humanitarno i promidžbeno za dobrobiti Hrvata. Iako su ga osnovale hrvatske obitelji tijekom godina postaje hrvatsko-švicarska udruga zbog stalnog kontakta sa švicarskim svjetovnim i vjerskim ustanovama. O radu Hrvatskog humanitarnog foruma izvještavali su švicarski mediji objavljujući članke i reportaže o pothvatima ove udruge. Članovi HHF-a su izlazili na ulice i trgove, organizirali susrete sa Švicarcima kako bi širili istinu o agresiji na Hrvatsku. Molili su se za ratom pogođeni hrvatski narod i prikupljali pomoć: novac, hranu, lijekove higijenske potrepštine i odjeću. Hrvatski humanitarni forum imao je potporu brojnih švicarskih ustanova za vrijeme svog najintenzivnijeg rada kada su velikim kamionima slali humanitarne pomoći. Međutim, iako je ovo pretežito humanitarna udruga i ona je promicala hrvatsku kulturu među Švicarcima.

Hrvatski humanitarni forum Švicarske danas kroz projekt kumstava pomaže socijalno ugroženoj djeci i obiteljima iz Hrvatske i djelomično Bosne i Hercegovine. Sve dok ovaj projekt funkcionira, Hrvatski humanitarni forum smatra da ima razlog za postojanje i neće prestati s humanitarnim radom. (Nuić, 2016., 124)

### *5.5 Hrvatska unija mladih*

Hrvatska unija mladih (HUM) osnovana je u studenom 1991. godine, slično kao i Hrvatski humanitarni forum nastajanju ove udruge također je obilježilo razdoblje veliko-srpske agresije. Hrvatska mladež htjela je pomoći svom narodu u domovini pa su organizirali dražbe dječjih slika i mnoge humanitarne akcije. Hrvatska unija mladih nije se bavila samo humanitarnim radom nego je od 1993. godine počela izdavati glasilo *List Hrvatske unije mladih,* u kojem se pisalo o hrvatskoj kulturi, sportu i povijesti. Glasilo List je zamijenilo glasilo Quercus. Unija je organizira i razne kulturne večeri, prikazivanja hrvatskih filmova, šahovske turnire, proslave Valentinova, skijaške izlete i koncerte. Godine 2000. predala je švicarskoj Saveznoj službi za pitanja stranaca peticiju koju je potpisalo 6000 osoba, u kojoj su tražili da se Hrvate više ne naziva „ex-Jugoslavenima". Hrvatska unija mladih je surađivala i s drugima i bila su važne međuljudska poznanstva i druženja, upoznavanje mladih Hrvata i Hrvatica iz različitih hrvatskih regija te zajednička ljubav prema hrvatskoj kulturi, hrvatskom jeziku i hrvatskim ljudima. (Nuić, 2016., 125)

### *5.6 Hrvatske socijalne službe - Caritas Aargau*

Socijalna služba na hrvatskom jeziku osnovana je u Buchsu 1. srpnja 1970. godine. Osnovao ju je fra Ljubo Krasić uz potporu sestara iz Ingebohla. Socijalna služba je pomagala radnicima koji su dolazili u Švicarsku kako bi se što brže i lakše snašli. Od 1972. godine financirali su je biskupi preko Švicarske katoličke radne zajednice za pitanje stranaca kao i organizacija žena iz katoličke organizacije *Pro Filia*. Prva voditeljica službe bila je Anica Lukač, zatim Magdalena Brzović-Pavlović te Blagica Alilović. Hrvatska socijalna služba je 2000. godine prestala postojati u Buchsu ali je prebačena u Zürich i nastavila je djelovati pod imenom *Mintegra* i s drugim izvorima financiranja. Ovakva služba otvorena je u suradnji s Caritasom i u kantonu Ticino 15. studenog 1980. godine. Imala je zadaću čekati radnike na graničnom prijelazu u Chiassu ali se bavila i humanitarnim, socijalnim i prevoditeljskim radom. Prestala je postojati krajem 90-ih godina. (Nuić, 2016., 126)

Danas postoji Hrvatska socijalna služba u Badenu koju je osnovala Katolička crkva kantona Aargau 1996. godine pod nazivom *Caritas Aargau.* Caritas pruža pomoć ljudima u potrebi i obiteljima u nepovoljnim situacijama. Udruga ima preko 60 zaposlenika i 300 volontera koji besplatno pomažu socijalnom integriranju ljudi u kantonu. Caritas Aargau se financira iz

doprinosa regionalne crkve i župa, iz naloga, priloga trećih strana, žrtava, donacija i ostavština. (https://www.caritas-aargau.ch , pristupljeno 4. lipnja 2020.)

### *5.7 Hrvatska nastava*

Godine 1990. osnovana je Hrvatska dopunska škola, u okviru akcije hrvatskih „pasošara“ u Švicarskoj koji su skupili snagu da se suprotstave jugoslavenskoj državnoj diplomaciji koja je htjela ukinuti posebne razrede za hrvatsku djecu u dotadašnjim dopunskim školama. Godine 1979. skupina od 263 roditelja je potpisala zahtjev kojim su tražili da se nastave posebni razredi za hrvatsku djecu u dopunskim školama kao što je to bilo prethodnih godina. U lipnju 1979. Zvonko Čičić traži pomoć od Savezne službe za znanost i znanstveno istraživanje dok u listopadu, Radovan Smokvina toj istoj službi dostavlja njemački prijevod peticije. Služba iz Berna ih je odbila pa se inicijativni odbor koji su činili Vladimir Boban, Zvonimir Čičić, Joža Dobša, Grana Ferić-Depolo, Stanislav Ferić, Marijan Jakopović, fra Karlo Lovrić, Tihomir Nuić i Jure Primorac, nakon sastanka 22. lipnja 1990. godine, odlučio da nakon subotnjih i nedjeljnih misa predstavlja projekt Hrvatske dopunske škole među ljudima. Nastojanja Inicijativnog odbora većina je podupirala pa tako 8. rujna 1990. s radom počinje Hrvatska dopunska škola u Genevi, a s vremenom i u drugim mjestima u Švicarskoj. U prvoj školskoj godini nastava se održavala u 20 različitih mjesta, a već slijedeće školske godine 1991./92. u čak 42 mjesta. Švicarske školske vlasti stavljale su učionice na raspolaganje, a nastava se održavala kada su učenici imali slobodnog vremena, najčešće navečer, srijedom poslijepodne ili subotom. Tek kasnije, nastava se integrirala u školski program. Od 1993. godine, Hrvatska dopunska škola je u nadležnosti Ministarstva prosvjete i športa Republike Hrvatske, oni biraju učitelje, propisuju natječaje i odobravaju udžbenike. Kroz hrvatsku nastavu, djeca osim hrvatskog jezika, upoznaju hrvatsku povijest, kulturu i zemljopis. (Nuić, 2016., 127)

## *6* Hrvatske katoličke misije u Švicarskoj

Kada je 50-ih godina 20. stoljeća fra Lucijan Kordić stigao u Švicarsku odmah se posvetio skrbi oko hrvatskih izbjeglica. Uskoro, kada je počeo pristizati veći val Hrvata, postao je i službeno zadužen za brigu o njima. S povećanim brojem Hrvata (1964. godine bilo ih je oko 1.000 a već 1966. godine 3.000, te 1967. čak i 4.000) javila se potreba organizacije duhovne skrbi za što je Kordić dobio pismena odobrenja iz Rima, 13. rujna 1961. godine, koja su prihvatili i švicarski

biskupi. Misionari koji su najčešće bili fratri iz Hercegovačke franjevačke provincije imali su načelo: *„stići k svima, staviti se u službu svima, ne odreći se ni jedne duše, ni jednoga Hrvata ili Hrvatice koji su im povjereni i nastojati da nitko među njima ne ostane bez svoga znaka raspoznavanja: kao kršćanin, kao katolik Hrvat"*. (Movis)
U Švicarskoj danas djeluje dvanaest katoličkih misija, a to su: HKM Zürich, HKM Basel, HKM Bern, HKM St.Gallen, HKM Luzern, HKM Lausanne-Wallis, HKM Graubünden, HKM Frauenfeld, HKM Aargau, HKM Zug, HKM Ticino i HKM Solothurn.

### *6.1 HKM Zürich*

Prva „Hrvatska katolička misija za Švicarsku" uspostavljena je 1. srpnja 1967. godine u Zürichu na adresi Birmensdorferstrasse 34. Prvi voditelj bio je fra Ljubo Krasić, franjevac iz Mostara kojeg je na raspolaganje za tu službu, 26. travnja 1967. godine, predložio Provincijalat hercegovačkih franjevaca u Mostaru. On je bio nasljednik fra Lucijana Koridića. Prva sveta misa u Zürichu slavila se 16. srpnja 1967. godine u crkvi Svete Obitelji i tada je Krasić izložio već spomenuto načelu koje će preuzeti svi ostali misionari.

Od 1969. godine dušobrižničku skrb u Švicarskoj su vršili fra Ljubo Krasić i fra Zlatko Ćorić. Te godine su kroz 247 putovanja obilazili vjernike i slavili svete mise na području cijele Švicarske. Posjetili su 73 grada gdje su ispovijedali, držali predavanja i prikazivali filmove. Svete mise su se redovno slavile u sedam mjesta: Zürich, Baden, Basel, Bern, Luzern, St. Gallen i Schaffhausen. Uz ovih sedam, svete mise su se povremeno slavile i u 40 drugih mjesta. U ovoj godili bilo je kršteno oko 22 osobe, a vjenčano 13 parova te je uspostavljen kontakt s 2.349 Hrvata katolika u Švicarskoj.

Zbog povećanog broja vjernika bilo je potrebno osnovati nove misije, od kojih je većina osnovana od strane Hrvatske katoličke misije Zürich, pa tako od 1. siječnja 1972. godine s djelovanjem počinju Hrvatske katoličke misije u Baselu i u St. Gallenu. Slijedeće godine, 1. siječnja 1973., osniva se i HKM Bern a 1982. godine se osnivaju dvije misije: 1. siječnja HKM Luzern i 1. rujna HKM Lausanne. Kasnije su osnovane još HKM Graubünden 1990., HKM Frauenfeld 1994., HKM Aargau 1995., HKM Visp 1995. i HKM Zug 1995., HKM Ticino 1998. i HKM Solothurn 2000. godine.
(http://www.hkmzuerich.ch/misija/povijest-misije.html, pristupljeno 14. svibnja 2020.)

### *6.2 HKM Bern*

Hrvatska katolička misija Bern osnovana je 1973. godine i pripadali su joj svi kantoni zapadno od Berna. Kasnije su iz ove misije nastale misije u Laussane, Valaisu i Solothurnu, a granice hrvatske katoličke misije Bern poklopile su se sa granicama kantona Bern te su takve ostale i danas. Ova misija ima službene prostorije na adresi Zähringenstrasse 40. U kantonu Bern trenutno živi više od 8 000 Hrvata vjernika a svete mise slave se u različitim mjestima u kantonu.

Hrvatska katolička misija Bern jednom mjesečno organizira sajmove za mlade i djecu, kao i dječji festival Djeda Mraza te dječji festival na Majčin dan. Organiziraju se i razni izleti za vjernike, brojne proslave i aktivnosti. Ova misija također održava i tečaj njemačkog jezika za odrasle kojima treba pomoć pri integraciji.

(http://hkm-bern.ch/povijest-misije/ , pristupljeno 14. svibnja 2020.)

### *6.3 HKM St. Gallen*

Hrvatska katolička misija u St. Gallenu osniva je 1972. godine i njen prvi voditelj je bio fra Karlo Lovrić. Misija ima službene prostorije na adresi Paradiesstrasse 38. Na ovom području su već i ranije postojale organizirane vjerske zajednice u kojima su redovito slavljene svete mise i koje su vodile duhovnu skrb o vjernicima koji su se okupljali. Kroz 1972. i 1973. godinu uvedena su redovita euharistijska slavlja u Davosu, Churu, Buchsu, Flimsu, Glarusu, Wilu, Kreuzlingenu i Rapperswilu. Mise su se povremeno slavile i u nekim drugim mjestila kao i u poznatim turističkim odredištima kao što su: Villa, Pontresina, St. Moritz, Arosa, Thusis, Rabius, Walennstadt, Lanzerheide itd.

Misija je na početku obuhvaćala kantone St. Gallen, Schaffhausen, Thurgau, Glarus, Appenzel, Graubünden i kneževinu Lichtenstein, dok danas nakon razgraničenja iz 1998. godine, obuhvaća kantone St. Gallen i Appenzell.

(http://www.hkm-stgallen.ch/stranica/povijest.php , pristupljeno 14. svibnja 2020.)

### *6.4 HKM Luzern*

Čak i nakon osnivanja misija u Baselu, St. Gallenu i Bernu, misija Zürich je bila prevelika. Da bi se olakšala skrb o hrvatskim vjernicima odlučeno je da se osnuje još jedna katolička misija

u središnjoj Švicarskoj. Za sjedište misije izabran je Luzern a prvi voditelj i dušobrižnik bio je fra Ante Medić. On je došao Luzern 21. siječnja 1982. te se taj datum smatra početkom djelovanja ove nove hrvatske katoličke misije Luzern. I prije stvaranja misije Luzern na ovom su području postojale hrvatske zajednice koje su imale redovite svete mise, ipak prva svečana misa održana je 25. travnja 1983. i ona je na neki način označila otvorenje misije. HKM Luzern je imala službene prostorije na adresi Lädelistrasse 6, u zgradi u kojoj je 30. prosinca 1978. otvoren Hrvatski katolički centar (HKC). Međutim, nakon dugogodišnjeg traženja misija je dobila prostorije u jednoj od najljepših četvrti u gradu a to je Schönbühl na adresi Matthofring 2/4.

HKM Luzern je od početka obuhvaćala kantone u središnjoj Švicarskoj: Luzern, Zug, Schwyz, Obwalden, Nidwalden i Uri sve dok 1995. nije osnovana nova misija u Zugu kojoj su onda pripali kantoni Zug, Schwyz i Uri. Od tada pa do danas misija Luzern obuhvaća kanton Luzern, Obwalden i Nidwalden.

Danas misiju vodi Fra Branko Radoš koji je u Luzern došao iz misije Thurgau-Schaffhausen 16. ožujka 2014. godine

(https://hkm-luzern.ch/misija/povijest-misije , pristupljeno 14. svibnja 2020.)

### *6.5 HKM Argau*

Hrvatska katolička misija Aargau osnovana je od 2. studenog 1994. a njenom osnivanju prethodila je peticija vjernika s područja Aarau koji su tražili da se i u njihovo mjesto dovede misionar i osnuje misija za Aargau. HKM Aargau je započela s radom 1. siječnja 1995. godine čiji je prvi misionar bio fra Ilija Šaravanja. Ova misija od 2004. godine obuhvaća isključivo kanton Aargau i ima sjedište u Badenu na adresi Banhofplatz 1.

(http://www.hkm-aargau.ch/misija/povijest-misije.html , pristupljeno 14. svibnja 2020.)

## 7 Odjek hrvatskog proljeća u Švicarskoj

Na ekonomske migrante koji su se iseljavali iz Hrvatske 60-ih i 70-ih godina 20. stoljeća utjecale su gospodarska i politička kriza kao i početak jačanja narodnog pokreta u Hrvatskoj. Nakon dolaska u Švicarsku, koja je gospodarski razvijena i demokratska zemlja, jačala je njihova želja o uspostavi demokratskog društva i nacionalnog samoodređenja Hrvatske. Određene društvene aktivnosti bile su nemoguće zato što su u to vrijeme bili prihvatljivi

jugoslavenski klubovi, dok su se oni hrvatski smatrali „ustaškim“. U Hrvatskoj su jačali narodni zahtjevi i političke slobode te su postojala tri važna nacionalna punkta, a to su: katolička crkva, studentski pokreti i intelektualci okupljeni u Matici Hrvatskoj. Ipak, s druge strane, gospodarsku i vojnu moć je još uvijek imala centralizirana i represivna vlast.

Emigracija se promatrala „pod povećalom“ i smatrala destabilizirajućim faktorom domovinske vlasti, a društveno-kulturno znanstveni doticaj i komunikacijske veze ostvarivala je jedino s Maticom hrvatskom. Matica je u to vrijeme bila najvažnija kulturna i znanstvena ustanova koja je okupljala intelektualce, studente i radnike te je odigrala važnu ulogu u političko-narodnom pokretu „hrvatsko proljeće“. Preko svoga glasila *Hrvatski tjednik*, Matica hrvatska je informirala iseljenike o aktualnim političkim i kulturnim događajima i tako podizala svijest hrvatskog naroda kako u domovini tako i u iseljeništvu.

„Hrvatskom proljeću“ prethodilo je sastavljanje *Deklaracije o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika* 1967. godine, a ono je imalo odjek među većinom hrvatskim migranata u Europi. Tako su osnivani ogranci, društva prijatelja ili članova Matice hrvatske u mnogim europskim gradovima. Prvi ogranak Matice hrvatski osnovali su Hrvati u Švicarskoj, u Baselu 1968. godine i imali su 84 člana. U početku su djelovali kao hrvatsko farmaceutsko društvo jer je u to vrijeme u Baselu boravio velik broj hrvatskih farmaceuta. Imali su podršku hrvatskih migranata iz Njemačke, Francuske kao i Hrvata u domovini. Prvi predsjednik ovog Ogranka bio je dr. Lavoslav Ružička a kasnije su tu dužnost obnašali i Dragan Hazler i Žarko Dolinar. Ogranak Matice hrvatske u Baselu imaju je svoju knjižnicu i čitaonicu, provodio je tečajeve stranih jezika i održavao predavanja o hrvatskoj kulturi ali i vjerskim i političkim temama. Sastanci su se održavali uglavnom nedjeljom iza svete mise. Od početka se surađivalo s uredništvom *Hrvatske Revije* u Argentini kao i s ostalim hrvatskim časopisima, političkim emigrantima u Europi i svijetu te mnogim hrvatskim intelektualcima i političarima u emigraciji. (Perić-Kaselj, 2011: 155)

Ogranak Matice hrvatske Basel je najstarija i prva institucija Matice hrvatske u dijaspori koja je utemeljena 25. ožujka 1967. godine kao Hrvatska kulturna udruga Basel. Djelovanje je započela na isti datum ali godinu kasnije 1968. pod nazivom *Kroatischer Kulturverein* ogranak Matice hrvatske Basel. Ova institucija je nastojala učini sve što je potrebno i moguće kako bi pomogla Hrvatima u dijaspori ali i Hrvatskoj. Pri osnivanju ogranka MH-Basel ideja je bila stvaranje nacionalno-kulturne institucije koja bi okupljala hrvatske intelektualce i radništvo na kulturno-istraživački rad te zavičajno i vjersko druženje. (Šakić, Jurčević, :146)

Godine 1969. počela su se osnivati društva prijatelja Matice hrvstake i u drugim švicarskim gradovima, kao npr. u Genevi, Karsau, Luzernu i Winterthuru. Ta društva su se s vremenom okupila ili u Ogranak Matice hrvatske u Baselu ili u Društvo prijatelja Matice hrvatske u Zürich-u, koje je osnovano u veljači 1971. godine. Ovakva društva u Švicarskoj, Njemačkoj i Švedskoj osnovali su *Savez hrvatskih društava u Europi* te su pokušavali organizirati posjete iz domovine, pomoć središnjici i povezati se s ograncima Matice hrvatske u domovini.

Pri osnivanju Društva prijatelja Matice hrvatske u Zürichu usvojen je pravilnik kojim je definiran odnos s jugoslavenskim diplomatskim predstavništvima, tj. suradnja s jugoslavenskim klubovima, registracija društva u Savez jugoslavenskih društava u Švicarskoj i suradnja s konzulatom uz uvjet da društvo zadrži svoja hrvatska obilježja.

Predsjednik Društva prijatelja Matice hrvatske u Zürichu bio je ing. Miroslav Sedlar, u upravnom odboru su bili većinom inženjeri i tehnička inteligencija a član je mogao postati svatko tko se smatrao prijateljem Matice hrvatske bez obzira na državljanstvo, narodnost i religiju.

Kada je zbog događanja vezanih uz „hrvatsko proljeće“ Matica hrvatska raspuštena i njezina djelatnost zabranjena počeo se vršiti pritisak na Društvo prijatelja Matice u Zürichu koji su na zahtjev tadašnjeg konzula SFRJ, 1973. godine, promijenili ime u Hrvatska kulturna zajednica i za predsjednika izabrali ing. Franu Bilića. Hrvatska kulturna zajednica slijedećih je godina djelovala u područjima sporta, kulture, javnosti i mladeži. HKZ je imala i ogranak u Bernu, osnovan 1987. godine.

Članovi zajednice uglavnom su bili tehnička inteligencija ili migranti srednje stručne naobrazbe a neki od počasnih članova bili su dr. Žarko Dolinar, nobelovac Vladimir Prelog, fra Lucijan Kordić, prof. dr. medicine Marko Turina. Hrvatska kulturna zajednica je surađivala s Hrvatskom Katoličkom misijom, posebno u priređivanju raznih priredbi i manifestacija. Bila je glavni organizator dopunske nastave u Badenu i Zürichu od 1973. do 1978. godine kada nadzor nad školom preuzimaju konzulati SFRJ i ukidaju postojeći Statut i Organizaciju te otpuštaju sve nastavnike. Uz sve poteškoće Hrvatska kulturna zajednica našla se u povoljnijim okolnostima kada je na funkciju jugoslavenskog konzula u Švicarskoj došao Hrvat Dane Mataić koji je nastojao sačuvati zajednicu i „braniti“ je od etikete „ustaško društvo“.

Zajednica je organizirala razne programe i manifestacije kao što su npr.: izložbe slika, zavičajne večeri, godišnje balove, predavanja hrvatskih intelektualaca iz domovine, skijaška natjecanja i glazbene nastupe. Od 1973. godine tiskala je list *Društvene obavijesti* i izdavala dvojezične brošure o Stjepanu Radiću, banu Jelačiću, o Lavoslavu Ružički i drugima. Hrvatski intelektualci iz domovine sa svojim člancima su sudjelovali u društveni obavijestima i tako

povezivali domovinu i iseljenu Hrvatsku. Hrvatska kulturna zajednica u Zürichu je postala najveća hrvatska udruga u Švicarskoj.

Ogranak Matice hrvatske u Baselu, od strane Jugoslavije, je smatran neprijateljskim društvom budući da su članovi ogranka djelovali protiv svake Jugoslavije i njenih nametanja dijaspori. Knjižnica ogranka Matice hrvatske u Baselu je 1978. godine postala Knjižnica i arhiv Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u dijaspori (HAZU-D). HAZU-D je uspostavila suradnju sa Sveučilištem u Baselu, Sveučilišnom knjižnicom i državnim arhivom što je omogućilo hrvatski intelektualcima iz domovine međunarodnu suradnju s ovim institucijama. (Perić-Kaselj, 2011: 156-158)

## 8 Hrvatski intelektualci u Švicarskoj

Hrvati u Švicarskoj su bili pretežito obrazovani ljudi s naglašenim kulturnim potrebama i upravo zato su se okupljani u različitim kulturnim i obrazovnim zajednicama. Od tri hrvatska nobelovca dvojica se često smatraju Švicarcima hrvatskog podrijetla. Prvi je prof. Lavoslav Ružička koji je dobio Nobelovu nagradu za kemiju 1939. godine. Ružička je rođen u Vukovaru 1887. godine gdje je završio gimnaziju a zatim se zaputio na studij u Karlshruhe. Nakon studija 1918. godine stekao je titulu docenta na Visokoj tehničkoj školi u Zürichu (ETH). Godine 1923. imenovan je za profesora koji se posebno bavio znanstvenim radom na području terpena i terpenoida i osnovao poznatu školu organske kemije na ETH-u. U njegovu čast utemeljena je na ETH-u u Zürichu Ružičkina nagrada“ za kemiju. Svoju zbirku umjetničkih slika nizozemskih majstora, koje je skupljao cijeli život, je ostavio muzeju Kunsthaus. Značajan je jer pomogao prenijeti švicarsku tehnologiju u Hrvatsku i ostavio suradnju između farmaceutske industrije „Ciba-Geigy“ iz Basela i tvornice lijekova „Pliva“ iz Zagreba. Umro je Zürichu 1976. godine. Drugi Hrvat koji se smatra švicarskim nobelovcem je prof. dr. Vladimir Prelog. Rođen je u Sarajevu 1906. godine, studirao kemiju u Pragu i radio kao docent i izvanredni profesor na Sveučilištu u Zagrebu sve dok 1941. godine nije otišao u Švicarsku. Godine 1942. počeo je predavati na ETH-u u Zürichu gdje je 1945. godine stekao titulu profesora. Od 1947. do 1965. godine bio je u upravi Organsko-kemijskog laboratorija na ETH-u. Iškolovao je tisuće intelektualaca i dobio počasne doktorate s brojnih sveučilišta. Nobelovu nagradu za kemiju je dobio 1975. godine, a preminuo 1998. godine. (Čizmić, 2005: 276)

Slijedeći hrvatski intelektualac u Švicarskoj bio je dr. Jure Petričević koji je djelovao u Švicarskom seljačkom savezu (Brugg). Bio je glavni agrarni i ruralni ekonomist u tom Savezu, objavio je razne stručne radove o stanju i uzdizanju švicarskog agrara. Također jedan od poznatih Hrvata bio je Julije Meissner, hrvatski akademski slikar koji je 1957. godine došao u Švicarsku i predavao likovnu umjetnost na više srednjih škola u Zürichu. Preminuo je Zürichu 1979. godine.

Prof. dr. Žarko Dolinar živio je u Švicarskoj od 1960. godine. Predavao je na Medicinskom fakultetu u Baselu, ali i na dvadesetak drugih sveučilišta na svijetu. On je također poznat kao prvak u stolnom tenisu s više od šest tisuća raznih pehara i kolajni koji se razlikovao od ostalih sportaša budući da je u jeku sportske slave završio doktorat iz znanosti anatomije, histologije i embriologije.

(https://www.hic.hr/hrvatski/hid/hid3.htm , pristupljeno 15. svibnja 2020.)

Tihomil Rađa je bio hrvatski publicist, ekonomski stručnjak i političar koji je u Švicarsku emigrirao 1956. godine. Studirao je u Fribourgu i Londonu, te također u Fribourgu doktorirao političke znanosti. Radio je kao ekonomist u Fédération Horlogère Suisse od 1965. do 1993. godine. Rađa je pisao gospodarske, kulturno-političke i literarano-kritičke osvrte u hrvatskim emigrantskim listovima. Uređivao je zbornike s različitih emigrantskih simpozija kao i listove *Nova Hrvatska*, *Poruka Slobodne Hrvatske* i *Slobodni dom*. Tihomil Rađa je od 1975. godine bio član stranke HSS u čijem je Središnjem odboru bio od 1986. do 1991. godine. Nakon povratka u Hrvatsku pisao je kolumne u nekoliko listova. Utemeljio je udrugu *Domovina i dijaspora*, u Zagrebu 1995. godine, koja je kasnije preimenovana u *Udrugu za demokratsko društvo.* Od osnivanja Hrvatskog društva u Švicarskoj, Rađa je bio aktivni član. Umro je 2002. godine u Sionu. (Nuić, 2016: 115)

Danas u Zürichu živi i radi prof. dr. Marko Turina kojeg su najpoznatije švicarske novine „Neue Zurcher Zeitung“ povodom njegovog 60. rođendana i tijekom simpozija na Sveučilišnoj klinici Zürich 1997., proglasile najslavnijim kardiokirurgom Švicarske. Dr. Turina je direktor ustanove *Klinik fur Herzgefässchirurgie*, školuje mnoge medicinske stručnjake u Švicarskoj i u svijetu, a bio je i dekan Medicinskog fakulteta na Sveučilištu u Zürichu gdje danas predaje. (Čizmić, 2005: 277)

Na kraju, jedan od najpoznatijih intelektualaca u Švicarskoj sigurno je dr. Davor Pavuna. Rođen je u Koprivnici 1952. godine, gimnaziju je pohađao u Zagrebu gdje i diplomirao fiziku na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu. Doktorirao je u Engleskoj na Sveučilištu u Leedsu 1982. godine i nakon toga se preselio u Francusku gdje je predavao na Sveučilištu u Grenobleu.

Godine 1986. preselio se u Švicarsku, točnije Laussane gdje živi i radi još i danas. (Herak, 2014: 26)

## 9 Dojmovi Hrvata o životu u Švicarskoj

Zadnje poglavlje ovog rada prikazati će dojmove Hrvata o životu Švicarskoj kroz interpretaciju članaka s internetskih portala: glas-koncila.hr, moja-domovina.hr i hrsvijet.net, budući da mi je zbog situacije u kojoj je pisan ovaj rad bilo onemogućeno putovati u Švicarsku i provoditi intervjue s hrvatskim iseljenicima.

Prvi osvrt na život hrvatskih iseljenika u Švicarskoj, na portalu glas-koncila.hr, dao je Ante Drmić rodom iz Prisoja u općini Tomislavgrad u Bosni i Hercegovini. Ante je u Švicarsku došao 1986. godine i radi kao voditelj poslova u tvornici gusanih odlijeva. Član je crkvenog vijeća u instituciji koja se brine o pastoralnom životu stranaca koji žive u Švicarskoj te zastupa interese Hrvata katolika ali i drugih stranaca katolika. On ističe povezanost švicarskih Hrvata s domovinom, ne samo u smislu odlaska na godišnji odmor nego zbog toga što se hrvatski iseljenici i dalje trude održavati običaje i tradiciju krajeva iz kojih su došli, kroz različite hrvatske zajednice i dopunske škole. Hrvati u Švicarskoj imaju jednaka prava kao i ostali stranci, vrlo su cijenjeni radnici i dobro prihvaćeni od strane domaćeg stanovništva pogotovo nakon što savladaju jezik. Održavanju hrvatskog identiteta u Švicarskoj najviše pridonosi Crkva koja je, kako kaže, središte javnog života Hrvata u Švicarskoj. Ipak, život u Švicarskoj nije jednostavan kako to mnogi misle. Drmić govori kako iako je to lijepa i bogata zemlja koja pruža sigurnost i novac, ona ujedno i iscrpljuje čovjeka i oduzima mu osobnost. U Švicarskoj nije sve jednostavno i potrebno je mnogo rada i odricanja da bi se nešto ostvarilo.
(https://www.glas-koncila.hr/iskustvo-svicarskoga-hrvata-ante-drmica/ , pristupljeno 9. lipnja 2020.)

Dalje o životu u Švicarskoj, na portalu hrsvijet.net, govori Zvonimir Mitar, Hrvat iz Osijeka koji već godinama živi i radi u Švicarskoj. Zvonimir je nakon završenog školovanja u Zagrebu, preko prijatelja dobio posao elektroinženjera u jednoj firmi i 1967. godine otišao u Švicarsku. Za vrijeme SFRJ bio je izabran za predsjednika Školskog odbora tadašnje Jugoslavenske dopunske škole u Badenu koja je s 400 učenika bila najveća u Švicarskoj. Kada je Hrvatska napustila SFRJ posvetio se hrvatskim aktivnostima u Švicarskoj pa je vodio Hrvatski internet portal Švicarske na kojemu je objavljivao priloge na hrvatskom i njemačkom jeziku. Djelovao

je u Hrvatskom humanitarnom forumu Švicarske šaljući humanitarnu pomoć u Hrvatsku i dijelove Bosne i Hercegovine. Organizirao je i brojne kulturno umjetničke događaje s hrvatskim umjetnicima i pisao za dvojezični časopis Hrvatskog kulturnog kluba *Libra*. Također je bio urednik najpopularnijeg hrvatskog iseljeničkog portala izvan Hrvatske www.croatia.ch. Zvonimir kaže kako su i Hrvatske i Švicarske lijepe zemlje kada se govori o prirodnim ljepotama ali Švicarska je u svakom pogledu stabilnija od Hrvatske, ima realniju politiku, životne uvjete radni moral i osiguranja na zavidnoj razini.
(https://www.hrsvijet.net/index.php/vijesti/132-hrvatska/56038-zvonimir-mitar-u-svicarskoj-je-za-razliku-od-hrvatske-dopusteno-sve-sto-nije-izricito-zabranjeno , pristupljeno 9. lipnja 2020.)

Zadnji osvrt koji će biti interpretiran dao je Zdravko Vampovac koji se iz Švicarske vratio u Hrvatsku. Zdravko i njegova obitelj, nakon 18 godina života u Švicarskoj, vratili su se u mjesto Vodice pokraj Šibenika. U Švicarskoj je radio kao *gastarbajter,* razne fizičke poslove u kojima je bio dobar te je bio cijenjen u svim firmama u kojima je bio zaposlen. Budući da su u Švicarskoj vikendi neradni, imao je vremena i za intelektualni rad pa je zajedno sa suprugom 1992. godine izdao knjigu *„Otkriće Hrvatske“* koja je pregled povijesti Hrvata od najranijih vremena do Domovinskog rata. Zdravko je pisao priloge za „*Domovinske obavijesti*“ glasilo Hrvatske kulturne zajednice u Švicarskoj. U svojoj drugoj knjizi koju je izdao 2017. godine pod naslovom *„Švicarska i njezine tajne“*, osim o povijesti, politici, turizmu, satovima, siru i čokoladi govori i o lošoj ulozi Švicarske u Domovinskom ratu. Kaže kako Švicarska ima ambiciozne gospodare koji iako bogati, žive jednostavno i skromno, bez bahatosti i hvalisanja te je zahvaljujući tome u puno boljem položaju od Hrvatske.
(https://moja-domovina.net/2019/07/05/sto-to-svicarska-ima-a-hrvatska-nema/ , pristupljeno 9. lipnja 2020.)

# 10 Zaključak

Sa prostora Republike Hrvatske neprekidno se, već desetljećima odvija iseljavanje, u tolikim razmjerima da se smatra kako više Hrvata živi izvan domovine nego unutar njenih granica. Iseljavanju je pogodovalo i ratno stanje i srpska agresija tijekom devedesetih godina 20. stoljeća. Taj trend ne slabi ni danas već upravo suprotno, od trenutka kada je Hrvatska postala članicom Europske unije još više jača.

Hrvatski iseljenici u Švicarskoj jedna su od najneistraženijih hrvatskih zajednica izvan domovine, posebno u novije doba. Gotovo da nema znanstvenih radova ili istraživanja o suvremenim migracijama u Švicarsku koja su dostupna i dovoljno opširna. Kao i hrvatski iseljenici u drugim državama, Hrvati u Švicarskoj nastoje očuvati svoj etnički identitet kroz različite udruge a posebno okupljanjem u katoličkim misijama. Katoličke misije su bile prve udruge koje su brinule o hrvatskim radnicima koji su dolazili u Švicarsku a i danas su ostale najznačajnije za očuvanje hrvatskog identiteta i vjere.

Od početka hrvatskih migracija u Švicarsku, Hrvati su obogaćivali švicarski kulturni i intelektualni život što se vidi po broju hrvatskih intelektualaca koji su barem jedan dio svog života i rada proveli na švicarskim područjima. Hrvatski intelektualci, jednako kao i oni obični radnici, cijenjeni su od strane švicarskog društva zbog svoje želje za radom i integracijom. Druge i treće generacije hrvatskih iseljenika skoro pa se više i ne razlikuju od domicilnog stanovništva jer su potpuno asimilirani, uspješno prolaze kroz švicarski obrazovni sustav i nerijetko se nalaze na visokim pozicijama u švicarskim firmama.

Suvremene migracije hrvatskog stanovništva u Švicarsku danas su otežane restriktivnom švicarskom migracijskom politikom koja iako je Hrvatska postala članica Europske unije, još uvijek ograničava mogućnost zapošljavanja hrvatskih radnika. Hrvati više ne migriraju u Švicarsku u velikim brojevima kao u neke druge razvijene zapadnoeuropske zemlje npr. Njemačku ili Austriju. Broj hrvatskih iseljenika se smanjuje i uzrokovano je remigracijom u domovinu ali i prihvaćanjem švicarskog državljanstva.

Hrvatski iseljenici u dijaspori ostaju domoljubi ali i cijene državu u kojoj žive, posebno u slučaju Švicarske. Prema dojmovima Hrvata o životu u Švicarskoj uglavnom se mogu vidjeti samo pozitivne stvari, bez obzira na visoke standarde vezane uz rad i disciplinu hrvatski iseljenici cijene sigurnost koju im pruža švicarski sustav.

## 11 Literatura


1. Budak, N (2010). *Hrvatski identitet između prošlosti i moderniteta*, u: Budak, N. Katunarić, V. (ur.), Hrvatski nacionalni identitet u globalizirajućem svijetu, Centar za demokraciju i pravo Miko Tripalo: Pravni fakultet. Zagreb. str. 3-12
2. Becker L., Liebig T., Souza-Poza A. (2008), *Migration Policy and Industrial Structure: The case of Switzerland*, "Migration", vol. 46 (2).
3. Cerutti, F. (2006). *Identitet i politika*. Zagreb. Politička kultura
4. Čizmić, I. (2005). *Iseljena Hrvatska*, Zagreb. Golden marketing-Tehnička knjiga.
5. Herak, J. (2014). *Davor Pavuna, Život s fizikom i gitarom,* u: Ugledni hrvatski znanstvenici u svijetu – Distinguished Croatian scientists in the world. Zagreb. Hrvatsko-Američko društvo.
6. Ivanda. K. (2007). *Die kroatische Zuwanderung in die Bundesrepublik Deutschland: Eine Fallstudie unter besonderer Berücksichtigung von Phänomenen und Problemen der Akkulturation und Integration*, Dissertation, Uni-Bremen, Bremen.
7. Jerić, M. (2019). *Suvremeno iseljavanje Hrvata: kakva je budućnost Republike Hrvatske?*. Oeconomica Jadertina, Pregledni rad, 21-31.
8. Jurić, T. (2017). *Suvremeno iseljavanje Hrvata u Njemačku: karakteristike i motivi*. Migracijske i etničke teme, 33(3), 337-371.
9. Kalanj, R., (2010) Identitet i politika identiteta, u: Budak, N. Katunarić, V. (ur.), Hrvatski nacionalni identitet u globalizirajućem svijetu, Centar za demokraciju i pravo Miko Tripalo: Pravni fakultet, Zagreb, str. 117-133
10. Liebig T. (2002), *Switzerland's Immigration Policy: Lessons for Germany?*, "Reihe Diskussionspapiere des Forschungsinstituts für Arbeit und Arbeitsrecht an der Universität St. Gallen", no. 76
11. Nejašmić, I. (2014). *Iseljavanje iz Hrvatske od 1900. do 2001.: demografske posljedice stoljetnog procesa,* Migracije i etničke teme, Pregledni rad, 3(3), 405-435.
12. Perić-Kaselj, M. (2011). *Etnički identitet Hrvata u Švicarskoj: sistematizacija i analiza aktivnosti hrvatskih etničkih društava*, Dve domovini, 2011, br. 33, str. 147-162.
13. Perić-Kaselj, M. (2016). *Tihomil Rađa - društveni kontekst hrvatske intelektualne liberalno-demokratske emigracije*, zbornik radova, IMIN, Zagreb
14. Župarić-Iljić, Drago (2016). *Iseljavanje iz Republike Hrvatske nakon ulaska u Europsku uniju.* Zagreb: Zaklada "Friedrich Ebert".
15. Nuić, T. (2016). *Hrvati u Švicarskoj.* Zagreb.

16. Perkowska, M. (2015). *The migration policy of Switzerland.* University of Bialystok, str. 41-54
17. Šakić, V., Jurčević, J., Sopota, M. (1998). *Budućnost iseljene Hrvatske*. Zagreb. Institut društvenih znanosti IVO PILAR.

Internetski izvori:

1. https://hrvatiizvanrh.gov.hr/hrvati-izvan-rh/hrvatsko-iseljenistvo/hrvatsko-iseljenistvo-u-svicarskoj/771 (pristupljeno: 1. lipnja 2020.)
2. https://www.sem.admin.ch/sem/de/home/internationales/weltweite-migration/migrationspolitik.html (pristupljeno: 2. lipnja 2020.)
3. https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:22002A0430(01):EN:HTML (pristupljeno 2. lipnja 2020.)
4. http://www.hkz-kkv.ch/start.php (pristupljeno: 4. lipnja 2020.)
5. http://www.hkk-libra.com (pristupljeno: 4. lipnja 2020.)
6. https://www.caritas-aargau.ch (pristupljeno: 4. lipnja 2020.)
7. http://www.hkmzuerich.ch/misija/povijest-misije.html (pristupljeno: 14. svibnja 2020.)
8. http://hkm-bern.ch/povijest-misije/ (pristupljeno: 14. svibnja 2020.)
9. http://www.hkm-stgallen.ch/stranica/povijest.php (pristupljeno: 14. svibnja 2020.)
10. https://hkm-luzern.ch/misija/povijest-misije (pristupljeno: 14. svibnja 2020.)
11. http://www.hkm-aargau.ch/misija/povijest-misije.html (pristupljeno: 14. svibnja 2020.)
12. https://www.hic.hr/hrvatski/hid/hid3.htm (pristupljeno 15. svibnja 2020.)
13. https://www.glas-koncila.hr/iskustvo-svicarskoga-hrvata-ante-drmica/ (pristupljeno: 9. lipnja 2020.)
14. https://www.hrsvijet.net/index.php/vijesti/132-hrvatska/56038-zvonimir-mitar-u-svicarskoj-je-za-razliku-od-hrvatske-dopusteno-sve-sto-nije-izricito-zabranjeno (pristupljeno: 9. lipnja 2020.)
15. https://moja-domovina.net/2019/07/05/sto-to-svicarska-ima-a-hrvatska-nema/ (pristupljeno: 9. lipnja 2020.)